

R
2180-3

42

H. 2. 3. 6
41.

SELYMÉS ZET

KÉZIKÖNYVE,

VAGYIS

NÉPSZERŰ ÚTMUTATÁS

A

SZEDERFÁK ÜLTETÉSE, ÁPOLÁSA ÉS SELYEM-
HERNYÓK TENYÉSZTÉSE ÜGYÉBEN.

IRTA

KUNOSS ENDRE,

A SELYMESZET TÁRGYÁBAN NEMES FEJÉR MEGYE ÁLTAL
KINEVEZETT KÜLDÖTTTSÉGNEK, S A FEJÉR MEGYEI
SZEDERFATENYÉSZTŐ TÁRSULATNAK
VÁLASZTMÁNYI TAGJA

PESTEN, 1843.

NYOMATOTT TRATTNER-KÁROLYI BÉTŰIVEL.

PETRIK GEZA
ES TARSÁ
BUDAPESTEN
V. Földművelő 4.

#34-47 60447

081506

OMgKDK

LÉLTÁR
1995.

~~10.675~~
10.702

R 2180-3

SELYMÉSZET

KÉZIKÖNYVE,

VAGYIS

NÉPSZERŰ ÚTMUTATÁS

A

SZEDERFÁK ÜLTETÉSE, ÁPOLÁSA ÉS SELYEMHERNYÓK
TENYÉSZTÉSE ÜGYÉBEN.

IRTA

KUNOSS ENDRE,

A SELYMÉSZET TÁRGYÁBAN NEMES FEJÉR MEGYE ÁLTAL
KINEVEZETT KÜLDÖTTTSÉGNEK, S A FEJÉR MEGYEI
SZEDERFATENYÉSZTŐ TÁRSULATNAK
VÁLASZTMÁNYI TAGJA.

PESTEN, 1843.

NYOMATOTT TRATTNER-KÁROLYI BETŰIVEL.

Endre

K

Kunoss Gyula

10/10
1958
LT97

1958

1958

1958

Leltár 1958

ORSZ. MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR
LELTÁRI SZÁM:
24.777

LELT. 1963

10/10

1958

MÉLTÓSÁGOS

VÁSONKEÖI GRÓF

ZICHY ÖDÖN

ÚR

Ö NAGYSÁGÁNAK,

A FEJÉRMEGYEI SZEDERFATENYÉSZTŐ
TÁRSULAT ELNÖKÉNEK

TISZTELETTEL AJÁNlja

a szerző.

MILŐSÁGOS

VÁROSI KÖNYVTÁR

N I O M Y Ö D Ö M

ÜR

Ö NAGYSÁGUNK

A KIRÁLYSÁGI KÖZPONTI KÖNYVTÁR

ELŐZETES

Ö NAGYSÁGUNK

BEVEZETÉS.

Kedves hazám! :

Jó keresztény lévén, mindennap elmondod kétség-kívül többszer is az Ur-imádság im e' szavait „add meg nekünk a' mi mindennapi kenyerünket“; 's midőn ezt mondod, nem csupán a' kenyeret érted alatta, hanem ruházatodat, 's egyéb szükségidet is, mellyek részint tenmagadnak, részint hozzád tartozóknak élete főtartására, 's megalégedésének és örömeinek gyarapítására megkívántatnak; de midőn így imádkozol, 's imádságod meghallgattatását reményled Istennél, ki azt mondá: kérjetek és adatik; zörgessetek és megnyittatik; nem szabad feledkezned ugyan az Istennek Pál apostol által mondatott im e' szavairól: A' ki pedig nem dolgozik, ne is egyék! 'S ha erről meg nem feledkezel, szükségkép munkára kell buzdulnod; mert világos előtted a' szentírásnak felhozott szavaiból, hogy a' Mindenható csak azoknak könyörgését hallgatja meg, kik saját iparkodásuk által magokat az ő segítségére érdemesekké teszik. Az isteni áldás tehát csak ott mutatkozhatik,

hol munkásság van, hol van szorgalom, melly gyümölcsöt teremhessen. — Azon kell tehát igyekezned, hogy mind magad, mind hozzád tartozóid minél serényebbek legyenek dolgaikban, 's minél többféle uton és módon igyekezzenek megérdemelni az Isten áldását, melly a' becsületes, jó erkölcsű és szorgalmas embertül soha sem marad el. Különösen vigyáznod kell pedig arra, hogy, ha gyermekeid, rokonaid, vagy gondviselésed alá bizott egyéb növendékeid vannak, azok minél előbb foglalatossághoz szokjanak; mert a' munkátlanság hivalkodásra vezet, a' hivalkodás pedig minden vétkek nemzője, 's oka számtalan ember szerencsétlenségének. Őrizd tehát már kis korukban gyermekeidet a' henyeségtől. Vagy talán az Isteni bölcsesség csupán előtte tudva lévő okból akár magadat akár valakit a' tied közlül nyomorékká tön, ki semmi nehezebb munkának végbevételére nem alkalmas: használjad őt selyemtenyésztésre, hogy legyen az ilyennek is korához, vagy erejéhez mért foglalatossága, melly által házadnak boldogságát előmozdithassa, 's munkája által részint neked, részint önmagának jövedelmet szerezzen 's életét magának kedvesebbé tegye; mert munka megédesíti az életet; részint hogy megszerezhesse mind azt, a' mi szükségének földözésére megkívántatik, sőt szerezhessen annyit, hogy még akár az ő számára akár a' te javadra maradjon is fön valami. Mert hisz tudod, hogy a' gazdálkodás, a' takarékoság szükséges. A' mindennapi tapasztalás kétségkívül megtanított 's pedig talán keserű oktatással tanított meg arra, hogy a' még olly bizonyosnak látszó reménység is könnyen füstbe megy; hogy sulyos betegség, tűzveszély, jégeső 's több más szerencsétlenség egyszerre megfoszthat keresetmódodtul, és jövedelmedtul; megtanított a' tapasztalás különösen arra, hogy a' földművelés, mel-

lyel te főkép foglalatoskodol, az idő számtalan vi-
szontagságainak van kitéve, míg munkád gyümölcsét
fáradtsággal csürbe takaríthatod: hogy veteményeid
nem egyformán szoktak diszteni, 's meg történhetik,
hogy buzádat a' jég elveri ugyan, de kukoriczád 's
burgonyád bőséggel terem, vagy buzád bő aratást
adott ugyan, de kukoriczád és burgonyád még csak
napi béredért sem nyújt kárpótlást; minthogy azon-
ban a' termés minéműségét előre tudnod nem lehet,
mint okos gazdának egyiket is másikat is kelle ter-
mesztened. — A' józan okosság tehát azt hozza
magával, hogy minél többféle utat 's módot keress,
mellyen jövedelmedet biztosíthasd, 's minél több jö-
vedelmi forrásra tégy szert, hogy habár egyik ut e-
gyik forrás megcsalná reménységedet, a' másik ál-
tal jutalmazva láthasd fáradtságodnak azon részét is,
mellyet amarra haszon nélkül fordítottál.

Bizom józan ítéletedben, hogy a' mondottak i-
gazságát tökéletesen átlátod, 's így azoknak elfoga-
dására is hajlandó lész; miket ezentúl mondandok.

Tudod azt, hogy a' Felsőbbségnek, különösen
pedig a' vármegyei törvényhatóságnak, mint Isten és
hazánk élő törvényei által rendelt előljáróságodnak
és polgári gondviselődnék, a' te javad és boldogsá-
god szintugy szivén fekszik, mint akármelly más
osztálybeli felebarátodé, 's hogy midőn e' Felsőbbség
egy részről a' kézművesek, kereskedők s a tb. ipar-
kodásának ébresztése és jövedelmezővé tétele iránt
különlönféle módokhoz nyul, 's czélszerű intézke-
déseket tesz: más részről rólad és a' veled egy sors-
ban lévőkrül sem feledkezik meg; sőt Isten és a' tör-
vények által neki tulajdonított kötelessége szerint e-
gész igyekezetét oda irányozza, hogy bölcs belátása
mind azokat a' módokat megismertesse veled, 's mind
azokat az eszközöket kezédhez szolgáltatassa, mellyek

által mind magad, mind a' hozzád tartozók lelki és testi boldogságának előmozdítását könnyebbítheti, biztosíthatja.

Illy nemes szándékkal volt p. o. t. Fejér megye akkor is, midőn 1842 évi jul. 19-kén 's folytatva tartott közgyűlése alkalmával egy küldöttséget nevezett ki, azon megbizással, hogy ez a' selyemtenyésztés létrehozása, czélszerű terjesztése, 's az ennek útjában álló akadályok elhárítása iránt részletes tervet készítsen. A' nemes megyét e' lépésben az a' meggyőződés vezette, hogy a' selyemtenyésztés a' földműveléssel foglalatostkodó nép osztályára mind erkölcsi, mind jövedelmi tekintetben, legjótékonyabb következésü leend, 's midőn egy részrül gyermekeiteknek korukhoz illő foglalatossággal ismertet meg, egy új kereset ágat nyit előttek, melly, csekély munkával 's épen semmi költséggel, tetemes pénzjövédelmet biztosíthat számotokra. —

A' nemes megyének e' nagylelkű gondoskodását 's atyai szeretetből eredő igyekezetét boldogságok előmozdításán, senki jobban nem méltányolhatja nálamnál, kit nagyra becsült bizodalma szinte tagjává nevezett az e' tárgyban munkálkodó küldöttségnek. Egy részrül tehát a' tisztelet, mellyel ezen atyáskodó törvényhatóság iránt viseltetem, más részrül pedig a' felebaráti szeretet 's polgári kötelesség érzete birt arra, hogy a' ns megye által rámbizottakon fölül számotokra e' munkáeskát is irjam, mint olly szükséges utmutatást, melly nélkül sem a' nemes megye nagylelkű igyekezetének látható eredménye, sem a' ti sorsotoknak ez uton könnyebbítése eszközölhető nem volna.

Tekintsétek ennél fogva e' munkát úgy, mint a' ti legőszintébb jó akarótoknak biztos tanácsát 's utmutató oktatását arra, mikép szaporíthatjátok jöve-

delmeteket, mikép szoktathatjátok gyermeketeiket munkához, mikép szerezhessetek módot arra, hogy tartozásaitoknak, mellyeket föltek saját háznépetek, községtek, földes uraságtok, megyétek, és hazátok megkíván, pontosan eleget tehessetek, azon fölül pedig önnön sorsotokat is jobba, kedvezőbbé tehessétek.

Igaz, hogy a' kevéssel beérés, a' takarékosság, legjobb gazdálkodás; mert az legboldogabb, kinek legkevésbre van szüksége, 's a' takarékos embernek ritkán szokott erszénye megürülni. De az a' kevéssel beérés nagyon határozatlan; mert a' kinek p. o. hat hét magzatja, 's még három négy cselédje is van, bár milly kevéssel iparkodjék beérni, még is csak sok kell arra, hogy egész háznépét illendően tarthassa, mikint azt az egészség, szorgalomra buzdítás megkívánják. Különben pedig a' takarékoságának is csak ott lehet helye, hol van mit megtakarítani; — annál fogva iparkodnotok kell szerezni, azután pedig a' szerzettet megtakarítani, az az jövedelmeiket csupán szükséges kiadásokra fordítani, 's minden fölösleges költséget kerülni. — Koránsem az ugyanis czélja a' nemes megyének, hogy titeket egy új keresetmód, új jövedelemforrás megismerésére vezetés által előbbi egyszerű életmódotoktól elvonjon, kebleitekben a' nagyravágyás a' telhetetlenség boldogtalánító érzetét fölköltse; sőt semmi nem ellenkeznék úgy az ő szándékával t. i. hogy titeket boldogiton, mint ha ti újabb jövedelmeitek által netalán eddig nem ismert kívánságokra ösztönöztetnétek, 's olly szükségeket gondolnátok magatoknak, mellyek valósággal nem szükségek, hanem csak az oktalan vágyódás által, a' kívánságait zabolázni nem tudó gyermeki képzelődés előtt látszanak valódi szükségeknek. Minden nagyravágyás esztelenség, ha e-

lég mód nincs vágyaid kielégítésére úgy, hogy semmi szükségesben ne kénytelenitessél hiányt szenvedni azért, mert éretlen vágyaidnak eleget tettél. Nem is követhetne el közületek senki nagyobb csztelenséget egyszersmind pedig háladatlanságot, mint ha a' nemes megye atyai gondoskodásával 's a' jelen könyvben foglalt utmutatások használásával, visszaélne olly módon, hogy ezek nyomán idővel szerzendő vagyonát nem valódi szükségeinek kielégítésére, hanem hozzá nem illő kivánságoknak betöltésére 's állapotjátúl eltérő életmód folytatására fordítaná — Igen nagyon tévednétek ennél fogva, ha azt gondolnátok, hogy helyesen fogtok cselekedni, ha majd akkor, midőn ezen új keresetágbul tetemes pénzecske't nyertek, ti is selyem kezkenőt vagy ruhát vásárlanátok, akár magatok akár tieitek számára; ha előre már gyermeki czifraságokat forgattok elmétekben, 's örültök, hogy sok más esztelen módjára ti is többnek, gazdagabbnak fogtok majd látszhatni mint eddig. A' ki így gondolkozik, annak a' selyemtenyészési új keresetmód nem boldogságot hanem veszedelmet fogna szerezni. — Maradjatok ti, hazámfiak, azontúl is eddigi egyszerű életmódotoknál; elégedjétek meg vászon ruháitokkal, mellyeket házatok népe maga készíthet önmagának; őrizkedjétek akár hitveseitek akár lányaitok kivánságait teljesíteni, ha selyem ruhák után vágyódnának; gyermekeiteknek pedig legalább is míg 12 évet túl nem haladtak, semmikép meg ne engedjétek, hogy akár saját szerzeményü pénzükért, akár anyjok erszényébül selyem ruha-nemüeket vásárolhassanak, vagy ajándéku' nyerhessenek. A' gyermek úgy sem tudná ezt igazán megbecsülni; 's a' miatt kétszeresen veszténétek, mert a' drágábban vásárlott portékából két annyi szakadna el ugyan azon idő alatt, meddig az

olcsóbb 's gyermekhez minden esetre illőbb vászonruha tartott volna. Lesz a' selyem-árunknak más osztálybeli nép között mindig annyi vevője, hogy selymeteket jó pénzen eladhatjátok, ha ti magatok nem teszitek is azt drágábbá önnön vásárlásaitok által. A' mi hazánkban annyi selymet hoznak be külföldről, hogy csaknem minden földműves házánál kell selymészetet gyakorolni, míg annyira jutunk, hogy épen semmi selymet ne kelljen behozni. Milly nagy nyereség lenne pedig ez nem csak hazánkra általában, hanem rátok nézve is, könnyen fölfoghatjátok, ha mondom, hogy az a' 10—12 millio forint, melly most évenként külföldre megy, akkor hazánkban, még pedig a' selyemtenyésztők, tehát a' ti kezeitek között maradna. 'S ime ez harmadik czélja a' nemes megyének, az által, hogy veletek a' selyemtenyésztés módját megisméjrtetni 's megkedveltetni törekszik. Ebből még inkább láthatjátok az ő bölcseségének, 's atyai szeretetének messze kiható gondoskodását, mellyre ti az által teenditek magatokat érdemesekké, ha jó akaratját tisztelve 's minden a' selymészet előmozdítása tárgyában kiadott vagy kiadandó rendeleteinek 's parancsainak fiui engedelmességgel hódolva, az e' könyvben foglalt utasításokat megtanuljátok, 's azok szerint a' selyemtenyésztés munkájához minél előbb buzgón hozzáfogtok.

A' mi a' selyemtenyésztés munkáját illeti, erre nézve az az első és fő dolog, hogy e' részben semmit ne adjatok ama közmondásra: mindennek nehéz a' kezdete. Higyjétek el, hogy azon sok munka közül, mellyekre ezt a' közmondást valóban helyesen alkalmazhatni, a' selyemtenyésztés munkája az, melly kivételt szenved, 's mellynek sem eleje sem vége nem nehéz; sőt nagyon is könnyű; mert hisz hova kívánhattok erre nagyobb bizonytságot, mint azt hogy

azt már 6—7 éves gyermekek is ügyesen végezhetik. Csak akarat kell tehát hozzá, és kedv, — 's látni fogjátok az Istennek áldását minden lépéseken; mert a' hol a' jó cselekedethez akarat és kedv van, ott erőt és eredményt bizonytal nyujt az ég.

Hogy pedig annyival bizonyosabban ébreszthessék bennetek kedvet a' selymészethez szintugy mint az e' munkában foglalt utmutatásnak megtanulásához, kimutatom röviden azt a' hasznot, mellyet a' selyemtenyésztés a' vele foglalkozóknak nyujt. —

Föltévé mindenek előtt, hogy valamely vidéken számosabb szederfa van, mellynek levelét a' selyemhernyók táplalékára fordithatni, egy lat selyempilletojásbul, mellyet ingyen is, legfőlebb pedig 25 váltó garasért kaphatni, lesz mintegy husz ezer selyemhernyód, melly hat héti táplálásod 's gondviselésed után magát befonja, 's ugyan annyi selyemgubót ad, melly közül mintegy 300 tesz egy fontot, mind a' 20,000 tehát mintegy 60—70 fontot, mellynek fontját $1\frac{1}{4}$ váltó forintjával számítva, kapsz érte 75—85 váltó forintot. Hol van foglalatosság számadra a' világon, mellybül 5—6 hét alatt, még pedig igen kevés fáradsággal, bizonyosan, minden megerőtetésed nélkül ennyit tudj szerezni? Gondold most már, hogy ha kertedben, a' helységben vagy legalább ennek határában, elég szederfa van, két, három, sőt négy latnyi selyempille-tojást is költhesz, 's a' belőle vált selyemhernyókat fölnevelvén, gubójokért kétszer, háromszor, sőt négyszer 85, tehát 340 váltó forintot zsebre tehetsz! 'S ha ennek meggondolása sem képes benned akaratot és kedvet gerjeszteni a' selyemtenyésztés iránt, ugy bizvást félre teheted e' könyvet, mint olly szánakozásra méltó ember, ki sem a' megyei törvényhatóság nagylelkű gondoskodására, sem jobb sorsra egy általán érdemes nem

vagy. Ha ellenben a' selyemtenyésztésből eredő tetemes haszon fölébreszté benned azon akaratot és kedvet, hogy a' selyemhernyók táplálatára 's általában a' selymészeti kezelésre akár gyermekeidet megtanítod, akár magad szánod rá idődet, melly mindössze is csak 5—6 hetet kíván évenként, 's ezt épen ollyankor, midőn már tavaszi munkádat mezőn és szőlőben elvégezted, a' kaszálás ideje pedig még be nem következett, 's így a' selyemtenyésztés miatt gazdaságodban hátramaradást épen nem szenvedhetsz; ha Isten áldásának ez új szorgalmad által is utat kívánsz nyitni; ha akarsz számolni biztos jövedelemre; ha só és adó miatt nem kívánsz többé aggodalomba jöni: mikép szerezhesd meg azt, mikép fizethesd le emezt; ha gyermekeidnek téli ruházatot, lábbeliket, szükséges iskola-könyveket magad megerősítése nélkül ohajtasz venni: úgy határozd el magadat a' selyemtenyésztés gyakorlására, mellynek módját alább e' könyvben világosan előadva találod.

Legyen tehát e' munka mintegy tanulókönyved, mellynek tartalmát többszer 's a' legnagyobb figyelemmel olvasd, mindaddig, míg belőle új keresetmódod tökéletes ismeretére jutsz.

Minthogy pedig a' selyemtenyésztés gyakorolhatásának legelső föltétele az, hogy szederfáid legyenek: ha talán sem a' helységben, sem ennek határában nem találhatnának, mindenek előtt azon kell iparkodnod, hogy szederfákat nevelj. Szükség tehát mindenek előtt a' szederfa-ültetés és velebánás módját megtanulnod; de szükség megismerned a' szederfának hasznos voltát, hogy még azon esetre is érdemesnek lásd ültetését és ápolását, ha nem biznál is magadban egészen, hogy az a' kedv, mellyet a' selyemtenyésztés iránt érzesz magadban, három négy esztendő mulva is meglesz, a' mikorra t. i. ül-

tetendő szederfáid annyira megerősödnek, hogy leveleiknek szedése által semmit nem ártasz nekik, tehát selyemhernyóidnak tápláléka levén, azok tenyészéséhez hozzá is foghatsz.

Ha saját helységedben az utcán és udvarokon fák — bár minémű fák — nem volnának is, láttál kétségkívül már olly helységeket, hol azok található; 's ha láttál, lehetlen volt előtted föl nem tűnni azon élénkségnek és nyájasságnak, melyet a' zöldelő fák a' helységeknak adnak, ugy annyira, hogy az ember önkénytelen is e' szókra fakad: ebben a' helységben öröm lakni! Sőt hiszem, hogy néha, midőn valamely udvaron, kivált nyári hőségben nagy terebélyes fát pillantottál meg, melynek hűves árnyékában talán épen akkor az egész háznép jókedvűen ebédelt, hiszem, hogy ilyenkor még azt is mondád: jobb szeretném egy bundánál, ha ez a' fa az én udvaromban állana. De azért ha haza mentél, mégsem jutott eszedbe udvarodra fát ültetni; kétségkívül azért, mert nem ad mindjárt olly árnyékot, mely alatt te is egész háznépoddal ebédelhetsz. Pedig kedves hazámfia, igen kevés dolog van a' világon, a' mi tüstint gyümölcsözzék 's a' fáradságot pillanatilag megjutalmazza. Avagy buzád, melyet a' földbe vetsz, tüstint megérleli a' kalászat, hogy azonnal sarlót vehess tövének? 'S nemde mégis elveted a' magot, mert, habár idővel — de reménylesz belőle aratást. Így kellene cselekedned a' fákkal is. Okos jó ember nem csak a' pillanatnak 's nem csupán magáért akar élni. Máskép mi lenne a' világbul? Ültess tehát fákat, azért, hogy ha talán te magad nem is, legalább gyermekeid 's utódaid ülhessenek árnyékában, 's áldólag emlékezzenek meg a' kézrül, mely a' fát ülteté. — Hallottál te kétségkívül történetet is, midőn egy vagy más helységben tűzveszély alkalmával a'

ház udvarára vagy utcájára ültetett fák akadályozák a' tűznek tovább terjedését, 's megmentették pusztulástól a' hajlékot, melly körül ültetve valának. 'S ezt hallva, nem jutott e' eszedbe ismét: milly jó volna neked is körülültetni házadat védelem-fákkal, hogy — mitül Isten őrizzen — ha tűzveszély találna támadni helységedben, oltalomúl szolgáljanak lombjai házad födelének? Figyelembe kell vened még azt is, hogy időről időre fáidnak csonkázása által részint szerszám-részint tüzelő-fára tehetsz szert, mit máskép gyakran drága pénzen kell vásárolnod; de nem szabad megfeledkezned végre arról is, mit minden orvos egyiránt bizonyít, hogy fákkal beültetett helységben sokkal egészségesebb és sokkal hosszabb életű az ember mint máshol. Mind ezt azonban bármelly fa is megtenné; — 's így a' szederfának az akácza, nyárfa, fűzfa stb. fölötti elsősege következőkben áll: 1, gyümölcsének hármos haszonvetőségében; 2, leveleinek tetemesen jövedelmező árában; 3, fájának az asztalosok és sztergályosok által keresettségében. — Gyümölcse ugyanis jó táplálékot nyújt nem csak gyermekeidnek, hanem házi szárnyas állatidnak is; készíthetsz továbbá belőle igen jó szörpöt is, levének sűrű befőzése által, mellyet méz és czukor gyanánt használhatni étkekbe és süteményekbe, végre készíthetni belőle jó ízű 's kellemes savanyuságú eczetet is, mellyeknek készítése módjával más alkalommal más munkáskában szívesen megismertettek benneteket, ha tapasztalandom, hogy e' könyvben foglalt tanácslatimat hiven követve, a' selyemtenyésztéssel foglalkodásra szükséges első lépést megtettétek a' szederfa-ültetéssel. A' szederfa-levelek jövedelmezését illetőleg meg kell jegyezmem, hogy ha — mint már főnebb érintém — idővel nem lenne is kedved ma-

gadnak selymészetet űzni: lesznek bizonyosan mások, kik azt a' lehető legnagyobb kiterjedésben gyakorolni kívánván, fáid leveleit jó pénzen megveendik 's mázsájáért — természetes hogy nyersen, 4—5 ezüst forintot is adandanak, mint ez Olasz és Németországban valósággal történik, hol egy egy husz éves fa mintegy 2 mázsa levelet 's így 8, 10 ezüst forint évi jövedelmet nyújt. Nem csuda tehát, hogy a' szederfalevél a' mondott országokban egyik bő és biztos jövedelemforrásul szolgál a' helységeknek, úgy annyira, hogy p. o. Fridrichshagen helység lakosai, Poroszországban, Berlin városa mellett, az ide eladott levelekért 1837-ben mintegy ezer ezüst forintot vettek be. 'S pedig a' mi Poroszországban megtörténik, az magyar hazánkban sem lehetlenség.

A' szederfa illy hasznos voltának világos kimutatása után még két körülmény szülhetne talán nehézséget, mi által könnyen gátoltatni engednéd magadat szederfatenyésztési jó szándékodban, 's ez a' szederfáknak beszerzése és hova ültetése volna: mert meglehet, hogy utczád keskeny, udvarod szűk, házi kerted pedig nincs. Föltéven, hogy mind ez úgy van, mégsem kell csüggedned. Az ész minden nehézséget legyőzhet, 's így a' most érintetteket is. Jó tanácsomat tehát e' részben sem akarom tőled megvonni. —

A' mi a' szederfák beszerzését illeti, ha csak három négy szederfa van is helységedben, már könnyen segíthetsz magadon többi társaiddal együtt a' szederfa szaporításnak alább megirandó módja szerint; ha pedig épen nem volna fátok, vagy azt a' szinte alább következő ismertetés szerint rossz fajtnak találnátok: akkor biztosan járulhattok a' megye kebelében főnálló szederfatenyésztési társulat példányintézetéhez, ott jó vetni való magot talán ingyen,

gyökeres csemetéket mérsékelt áron, sarj-vesszőket pedig épen csekélységért kaphattok.

Mi pedig a' hova ültetést illeti, ha mind azon nehézségek megvolnának, mellyeket főnebb érinték; nemde van a' helységnek temetője, zsbagyöppje, 's vannak a' mezőben dülő utak vagy országut. A' szederfákat tehát az utak mellé 's a' nevezett helyekre czélszerűen lehetne ültetni. Különösen a' temető helyekre vonatkozólag lehetlen figyelmedet ki nem terjesztenem azon szép szokásra, melly hazánkban már igen sok helyen divatozik, hogy az élők a' megholt kedvesnek sirja mellé fákat ültetnek, általa szeretetüknek mintegy élő emlékét hagyva fön, 's diszesítve a' helyet, hova őseik után őket is elszólitandja egykor az élet ura. Sok helyen még virágokat is ültetnek a' sirhalmokra 's hiven ápolják azokat évről évre az elhunynak hamvai fölött. Milly gyönyörű jelensége ez a' háladatos érzelemnek 's bizonyosága a' holtak iránti tiszteletnek! Miért ne lehetne a' szép szokást hazánk szerte mindenütt követni legalább annyiban, hogy tisztelet és emlékjel gyanánt minden elhunyt felebarátunk sirja fölébe egy szederfát ültessen az, kit az elhunythoz rokonság, baráti viszony vagy más egyéb kötelék legközelebbbrül csatolt; ha pedig ezt elmulasztaná egy egész év közben, annak eltöltével büntetessék meg a' gondatlan vagy háladatlan utód, 's fele a' büntetési dijnak azé legyen, ki a' második év folytában fát ültetend oda, fele pedig a' község ládájába folyjon, vagy valami hasznos czélra fordíttassék. Ezt csak akarni kell a' helységben egy szivvel-lélekkal, 's azonnal szép és hasznos cselekmény fog életbe lépni, mellyért mindenkítől becsülést 's dicséretet nyer mind a' község mind annak egyes tagja. — Fogadjátok elmétekbe hazámiai a' jó tanácsot, és cselekedjétek azt,

2

mire eszetek után szivetek sugalma is hathatósan késztet.

Van még egy mód a' szederfák hiányának pótlására, 's ez az eleven gyepüknek szederfa-csemetékből alakítása, mellynek módját a' maga helyén szinte előadandom. Itt csak azon egyre kívánlak figyelmeztetni: mennyire szebb volna házad tája, ha mostani sövényed, palánkod, hasogatványod stb. helyett zöldelő lombú csemete-fal választaná el belső telkedet szomszédodétúl; 's mennyivel volna biztosabb, földedet, rétedet illy gyepűvel ovni marhák és kocsik kártételei ellen, mint egy két gödröcskével vagy akár egész hosszában vont árokkal; mennyivel volna végre gazdaságosabb és biztosabb ugy nevezett „palántás“ és káposztás kerteiteket, nem különben luczernásaitokat, vagy mint néhol nevezik „lóherés“ földeiteket szinte illy módon keríteni be. 'S pedig ez koránsem lehetlenség. Csak akarat és kedv kell hozzá. Emberi ész és szorgalom rövid idő alatt, Isten segítségével, bámulatos dolgokat cselekedhetik!

Ezek valának, miket bevezetésül előbocsátani szükségesnek tartottam, kedves hazámia, hogy a' selymészetnek hasznosságáru! meggyőzzelek, 's fölébresszem benned a' gondolkozást olly tárgyak iránt, mellyek talán soha eddig eszedbe nem jutottak. Hiszem, hogy jó szándékkal czélt értem, 's benned akarat és kedv egyiránt ébredett a' selymészet ügyének gyakorlati pártolására. Részemről most már nincs egyéb hátra, mint hogy azon utmutatások előadásához fogjak, mellyeket szükséges lesz tudnod a' szederfák ültetése, szaporítása, ápolása, gondviselése, és a' selyemhernyók tenyésztésének gyakorlati kezelése iránt. Neked azonban jó szívv! tanácslom: mielőtt utmutatásaim olvasásához kezdenél, menj át

még egyszer bevezetésem sorain és gondolkozzál annak tartalmán: mert hiszem, hogy minél többször olvasod 's minél huzamosabban gondolkozol fölötte, annál tisztábban fogod látni, 's annál mélyebben érzeni szavaim igazságát!

ELSŐ SZAKASZ

Szedőfeltevések

— Mint a bevezetésben mondtam a szedőfeltevések és gyakorlati részben mindenképp előt szedőfeltevések szükségesek: a hol tehát ezek szükségesek, ott azok nélkül előbbi feltevésekről kell gondoskodni. Hisz megkülönböztetik a szedőfeltevések jelentését, továbbá tudásunk annak: mind fölött kíván, miképp szükségesek, illetőleg, szedőfeltevések és ápolásuk? — Mind ezekről tehát részben.

A szedőfeltevések

Két nemet kell a szedőfeltevések körében megkülönböztetni: egyik az, melynek gyümölcsös szőlő, a másikat, melynek gyümölcsös szőlője. Az első nemű ezek a legnagyobb szőlő, azaz a szőlő, mert az sokkal kevesebb létező a szőlő, melynek neve, mit a szőlő, melynek neve. Vannak ugyan a szőlő szedőfeltevések is különféle fajai: de ezek között külön sem oly nagy a különbség, hogy megkülönböztetni őket egymástól kelljen.

ELSŐ SZAKASZ.

Szederfatenyésztés.

Mint a bevezetésben mondtam a selyemtenyésztés gyakorolhatására mindenképp előtt szederfák szükségesegek: a hol tehát ezek nincsenek, ott azok minél előbbi tényésztéséről kell gondoskodni. Ehez megkivántatik a szederfák nemeinek ismerése, továbbá tudása annak: minő földet kíván; mikép tenyésztetik, ültetetik, szaporittatik, és ápolttatik? — Mindezekről tehát részenként.

A szederfák nemei.

Két nemét kell a szederfáknak főképpen megkülönböztetni: egyik az, mellynek gyümölcse sötét vörös: másik, mellynek gyümölcse sárgásfejér. Az első neműt csak a legnagyobb szükség esetén kellene szaporítani; mert az sokkal kevesebb tápláló a selyemhernyókra nézve, mit a sárgás fejér, melly tehát ama fölött minden tekintetben elsőséggel bír.

Vannak ugyan a fejér szederfának is különféle fajtái; de ezek között korán sem olly nagy a különbség, hogy megválasztásuk iránt aggódnod kelle-

ne; arra egyébiránt figyelemmel lehetsz, hogy a fejér gyümölcsű szederfák közül inkább annak magvát, vagy ágait használd ültetésre s szaporításra, melly nem igen vén, máskép egészséges, jól nőtt, ágakkal bővelkedik, s szép fényes, nagy levelei vannak. —

Minő földet kíván a szederfa?

A szederfa meglehetősen tenyészik ugyan hegyen völgyön, s bármiféle földben, mint a szőlő, de nem mindenütt egyenlő haszonnal a selyemtenyésztésre nézve. Legjobb északi szelektől oltalmazott, valamennyire dombos, mindenesetre száraz s közép jóságú földet választani akár fiatal fák nevelésére, akár nagy fáknak maradandó helyéül. Az igen kövér vagy nedves (lapályos) földben buja és bő nedvű leveleket hoz a fa, mellyektől a hernyók vastag és durva selymet fonnak.

A szederfatenyésztés módjai.

A szederfatenyésztésnek három módja van; 1, a magrul nevelés; 2, sarjztatás; 3, tüzelés vagy rügyeztetés. E módokrul egyenkint.

Magrul nevelés.

A szederfa-tenyésztésnek e módja, a magrul nevelés, legbiztosabb ugyan, de olly sok esztendőt kíván, míg az e szerint nevelt fák a selyemtenyésztésre nézve haszonvehetőek lesznek, az az míg róluk levelet szedhetni, hogy mindenkinek inkább a majd leirandó módok bármellyikének követését ajánlom. Ollyanok kedvéért mindazáltal, kiknek talán most is van már annyi szederfájok, hogy a selyemtenyész-

tést megkezdhessek; kik tehát néhány évi időszakot nem sokallanak, csak hogy egyszerre nagy mennyiségű szederfát nevelhessenek, azt idővel talán eladni vagy kiültetni szándékozáván; röviden ide iktatom, a mag beszerzésének, ültetésének, s a csemeték ápolásának egyszerű módját.

Jó mag beszerzése végett közép idejű, egészséges, fejér gyümölcsöt termő fáról, önkint vagy gyenge rázásra lehullott szedret kell gyűjteni, 3—4 napig egy tálban tartani, akkor kézzel összeroncsolni, vizet tölteni rá, a husát kimosni, és mind addig tölteni rá vizet, azt ismét leszűrögetni, míg a mag tisztán alatt marad a tál fenekén. Az így kiválasztott szedermagat árnyékos, széljárta helyen meg kell szárítani. — Némellyek külön sem választják a szedermagot, hanem miután a gyümölcs 3—4 napig tartva meglágyul, kézzel egybe gyurják, és mennyiségéhez képest kurtább vagy hosszabb csepűt, borzas fonalat vesznek elő, a roncsolt szedret fél markokba tartják, és a fonalat azon végig huzzák, illymódon sok szedermag ragad a fonatra, melyet így a már előbb néhány hónappal elkészített porhanyú földbe, két hüvelyk mélységű árokba fektetik, apró czövekekkel a fonal helyzetét kijelelik, s a legapróbb, rostált földdel egy hüvelyknyire befedik. Ha egy két nap alatt eső meg nem áztatná, ekkor napon állott vízzel megöntözik, s ezt szárazságban minden harmad napon ismételik, mindenkor naplemente után, s azon esetre, ha más nap sütős meleg lenne, nehogy az öntözött föld megcserepesedjék, s a miatt a mag megégjen, száraz port hintenek a megöntözött helyre. — Később a gyomot gondosan kiszedik, s őszre kelvén az idő a gyenge csemetéket a hideg éjszaka bekövetkezése előtt tenyérvnyi vastagon hintett falevéllal s ág-boggal gondosan befedik. — Ha valaki a leírt

módon beszerzett, megtisztított és szárított szederfa magot csak a következő évben akarja elvetni, halaszsa azt april hónap közepéig. Ekkor a múlt őszön előszer nagyon mélyen, mintegy más fél lábnyira föl-ásott, a hó elmenetele után először, april közepén pedig másodszer megkevert, minden gyomtúl, gyökértül megtisztított földbe, sinór-egyenesen egy lábnyi távolságra párhuzamos vonalokban, két hüvelyk mélységű barázdácskák vonatnak, és már az előbb 24—48 órával vízbe, serbe, konyhasós vagy salétromos vízbe áztatott szedermag, nehogy igen sűrűen essék, homokkal vegyítve, az árkocsákba bele hintetik, és apró földdel egy hüvelyknyire betakartatik. A mintegy 12 nap múlva kikelendő mag gyenge csemetéit a gaztúl gondosan tisztogatni kell, s ha a vetés igen sűrűen talált volna esni, öntözés vagy eső után két három ujnyi távolságra meg kell ritkítani, s ha ez jó eső után történik, a kitépett csemetéket biztosan elültethetni máshová. Az öntözésről szükség esetén soha sem kell megfélekedezni, s a nyári hőség ellen tanácsos a gyenge fácskákat gyékénnyel, vagy más valamivel befödni, s ősszel a téli hidegtől ovólag a fenirt módon falevéllal betakarni. A következő tavasszal, midőn már a dértül nem félhetni, kibontatnak a csemeték, a sorok s csemeték közötti föld vigyázva felkapáltatik, azután a csemeték földszint, jó éles késsel elmetszetnek. Mihelyt hajtani kezdenek, a csemetén csak egy hajtást hagyva, a többi levágatik, sőt utóbb a meghagyott egyszál hajtásnak oldal-ágacscai is szorgalmasan leszedetnek. Harmadik tavasszal kikell szedni eredeti helyükrül a csemetéket, az ugy nevezett karó-gyökeret, melly egyenesen megy le, éles késsel, csapanólag elkell vágni, az oldalgyökereket is csak két hüvelyk hosszúságra hagyni. Aztán az ugy nevezett fa-oskolába tétetvén át illy mó-

don, helyeztessenek egymástul 4 láb távolságra a csemeték, a sorok is egymástul ennyire legyenek.

E két esztendő s csemeték számára előre ki kell jelelni a helyeket, s megásni jó eleve másfél láb mélységre, és ugyan annyi szélességre. Ültetésnél az egyes fölvelt fácskát a' készített gödörbe azonnal be kell helyezettetni, a gyökereket ki kell terjesztetni, s a legapróbb földdel betakarni, gondosan vigyázzván arra, hogy uj helyén is ugyan azon oldala legyen északnak délnek stb. melly első helyén volt. Az ültetés végeztével egy két kanta vizet kell a csemete tövére önteni, hogy az apró földet a csemete gyökerecskéi közé bemossa, azután földszinig megkell tölteni hasonló apró földdel a csemetekörüli horpadást. Ez az ültetés-mód csalhatatlan. Elültetvén most irt mód szerint a csemetéket, ismét el kell azokat vágni földszint. Mihelyt pedig a csemeték hajtani kezdenek, egy hajtást kell csak hagyni, a többit pedig mind levágni, vagy még egészen ifjonta körömmel lecsipni, s a meghagyott szálat az oldalágaktul szorgalmasan tisztítani. Ha jó a földé, s az idő-járás kedvező, egy nyáron legalább kétszer a gyomtul megtisztítatva megkapáltatik, őszre ismét megnő a csemete mintegy öt láb magosságnyira.

Negyedik tavasszal a mintegy 5 6 láb magosságra nőtt csemete tetejét el kell vágni, 3. 4. bimbót hagyva törzsökük fölött, hogy onnan 4—5 ágat hajtva koronája alakuljon; újabb hajtásait mindazáltal a fának megerősítése s tetemes ártalma nélkül ugyanazon évben nem csonkázhatni; sőt tanácsos következő tavasszal is csak néhányat metszeni le.

A 3—4 esztendő s csemetéket, miután vastagságuk 3 4. hüvelyknyit tesz körületben, állandó helyekre ki lehet sőt ki kell ültetni, mindegyiket 4—5 ölnyi távolságra egymástul. Leveleit azonban még

legalább két esztendeig nem szabad szedned, hogy idején korán el ne öld. Elne mulaszd azonban, mit előbb tenned szükséges nem volt, most már minden fád mellé egy egy karót verni, hogy annak gyámolul szolgáljon. A fák közeit használd káposzta, répa, vagy burgonya-termesztésre, hogy a föld művelése által fáid is annál élénkebben nőjjenek.

Három főczélt kellvén a szederfák tenyésztése körül szemünk előtt tartani: azt t. i. hogy *a*) adjon bő levelet, *b*) legyen egészséges, *c*) könnyen lehessen róla szedni a levelet; mind a háromnak eszközlése végett, mint már érintve volt, szükség, leveleinek még legalább két évig megkimélése mellett 3—4 esztendeig az igen buján növvő ágakat minden tavasszal elvagdalni, mert ezek megnöve keresztül kosul állának, s a levélszedő embert akadályoznak; az ágak nyesésénél vigyázni kell arra, hogy a keresztbe növvő ágak törül levágassanak ugyan, de az egyenesen növvő ágaknál, ha csak ezek igen sűrűek nem volnának, mindig hagyassék 3—4 szemnyi tusocska. A nyesés által ejtett sebeket pedig be kell kenni következő anyagokból készített tapaszszal: végy 16 rész szalma nélkül való marha ganéjt, vagy a helyett marha vért, 8 rész régi épületről való száraz meszet, vagy száraz krétát, 8 rész fahamut, és 1 rész folyóhomokot. Ezen részeket szárazan szitán bocsásd keresztül, és mind együtt jó össze válló kenőcstömeggé gyurd meg. Ezzel kell a fa sebjeit vékonyan bekenni, és ezen bekent rész felületét, 6 rész fahamuból, és egy rész égett csontból vagy krétából álló porral simára kidörgölni. Ez a munka pedig száraz időt kíván, hogy az enyv hamar megszáradjon. — Ezen kenőcsből annyit csinálj egyszerre, a mennyire éppen szükséged van, mert az nem soká szokott megma-

radni egy állapotban. Az így készített s használt tapaszt szinte csudát tesz.

Sarjztatás.

A szederfatenyésztésnek második, s az előbbinél hamarabb célhoz vezető módja a sarjztatás, vagyis kapahajtás. E mód egyébiránt csak úgy használható, ha valakinek már bizonyos mennyiségű 2 — 3 éves fiatal szederfácskája van. Ezekkel kétféleképp eszközölhető a sarjztatás általi szaporaság. Ugyan is 1) Elmetszetvén kora tavasszal mintegy arasznyira a föld fölött a fácska, gazdagon fog fiatal hajtásokat nevelni, melyek mind meghagyatnak. Következő tavasszal föltöltetik az elbokrosult fácska porhanyu földdel annyira, hogy minden ágacskának legalább két rügye betakarva legyen; illymódon minden ág gyökereket fog nevelni, s a harmadik tavaszon kitakartatván a fa, minden gyökeres ága levágatik, és külön külön elültetetik. További ápolásukra ugyan azon gondot kell fordítani, melly a csemetékre nézve már főnebb megiratott. Ennél még biztosabb mód 2) ha a két éves fácskának april elején oldalaslag mély barázda vagy árkokcska ásatik, s az egész fácska gondosan bele fektetvén, özvekek által illy helyzetben megerősítettik, az egész törzsök s nagyobb ágai földdel betakartatnak, csupán kisebb ágainak hegye hagyatván ki; azután köröskörül árok hányatik, melly az eső levet minél bővebben fölfogja, s így a föld alatti rügyeknek gyökerezését előmozdítja. Az eső hiányát gyakori öntözéssel szükség pótolni. Másik tavasszal kibontatik a leásott fa egész vigyázattal; gyökeresült ágai pedig levágatnak és elültetgetnek.

Tüzelés vagy rügyeztetés.

A szederfatenyésztés vagy inkább szaporítás harmadik módja a tüzelés és rügyeztetés. A tüzelés általi szaporítás következő módon történik: nagyobb fákrul egy éves hajtások vagdaltatván, mintegy egy másfél lábnyi hosszúságban hagyatnak meg, s a két felső rügyet vagy csirát megkimélve, alább a harmadik csiránál kezdőleg az ágak héja lehuzatván e meghántott végükkel hárántékosan földbe tüzetnek úgy, hogy abbul csak alig álljanak ki. Ha az illy ágoeskák földje folyvást mérsékelt nedvességben tartatik, igen hamar meggyökeresednek, már első évben 2—3 lábnyi magas hajtásokat nevelnek, s második évben már elültethetők lesznek. Ha az ágacs-kák három csirányi hosszúságra metszetnek, fölösleges a héjának lehuzása is; hanem ekkor, vagy egészen a fölbe kell tüzni, vagy legfőlebb csak egy csirát hagyni ki, melly hajtást neveljen.

Lehet végre a szaporítást gyökereztetés által is eszközölni olly formán, mint ez a szőlővesszőkkel szokott történni. Az egy éves hajtások t. i. mintegy 5 bimbónyi hosszúságra vágatva, csomónként (15—20 vesszőt véve egy csomóba) összekötvetnek, s egy e végre készített s mérsékeltén trágyával meghintett árokba tétetnek úgy, hogy csak két bimbó maradjon ki: a többi rész földdel betakartatik s gondosan öntöztetik. Az igy meggyökeresült vesszőket azonban csak a következő tavasszal tanácsos kibontani s egyenkint máshova ültetni.

Elevengyepük.

A főnebb előadott utmutatások szerint könnyen szaporithatod szederfáidat, ha csak egy két öregebb

fa találtatik is helységedben vagy birtokodban. — Itt az elevengyepű ültetése módjáról kívánok felvilágosítást adni, mellynek hasznosságát és szépségét a bevezetésben már röviden érintettem. Hasznosságára nézve egyébiránt még különösen a selyemtenyésztés körül szükség értésedre adnom azt, hogy eleven gyepűid lévén szederfa csemetékből, mind a selyemtenyésztést korábban megkezdheted, mind a nagyobb fák hiányát jó formán pótolhatod! mert az illy gyepűk mindig előbb szoktak kilevelesülni mint a nagy fák, s az apró selyemhernyóknak az illy eleven gyepű levelei hasznos táplálékul, a nagyobb fák leveleinek pedig megkiméléseül szolgálnak. De mind ezeken fölül ajánlja alakításukat szépségök és tartósságuk is ugy annyira, hogy habár valakinek soha eszébe nem jutna a selyemtenyésztés, már csak gyönyörűség s egyéb költséges kerítés szükségének eltávoztatása is elegendő ok lehetne arra, hogy szederfa-csákat vagyis elevengyepűt ültessen s neveljen mind háza, mind más olly telkei körül, mellyeket marhák rombolásaitul s a t. mentesíteni akar.

A szederfa-csások vagy is elevengyepűk alakításának módja következő. — Mielőtt a gyepű készítéséhez akarnál fogni, néhány hónappal előbb 1 és fél láb szélességű, és mélységű árkot kell ásni a gyepűnek kinézett helyre. Jól kitavaszodván, midőn már nem félhetni, hogy a csemeték tövére töltött viz megfagy, az egy vagy két esztendőös csemetéket, kifeszített zsineg mellett, hogy a gyepű minél egyenesebb legyen, másfél láb távolságra az árokba kell ültetni, s azonnal jól megöntözvén, földdel befedni. Ez meglévén, a csemetéket a föld színén felül 4 — 5 ujnira elkell vágni, csak két szemet hagyván meg, s ugy hogy az egyik a jobb, másik a bal csemete felé legyen. E szerint minden

csemetének lesz az első esztendőben két ága. A következő esztendőben a jobbra néző hajtások a földszinén felül egy lábnyi rövidre csonkáztatnak, a balra nézők pedig, az elcsonkított hajtások felé úgy huzatnak el, hogy fűz vesszővel vagy más köteléssel a bal-felüli csemete törzsökéhez köttelve, a föld színével párhuzamosan álljanak. — A 3dik esztendőben ezen oldalvást lekötött ágak sok új hajtást nevelnek, mellyek oldalvást huzatva segítik a gyepűnek sűrűdését. Ekkor a gyepű mintegy két lábnyi magosra nyíratik. Ha néhol talán egyegy csemete kiveszett, és így a gyepű hibás volna, a legközelebbi csemete allyárul egy ágat a hézagba kell elbujtani, homlitani; ez ott meggyökerezvén, kipótolja a hézagot. — Miután a gyepű megerősödött, nyírni kell azt minden tavasszal; s nem hagyni magosabbra nőni egy ölnyinél. — Hogy időközben gyomlálni s kapálni kell az illy gyepű alját, az magában értetik. Mind az eleven gyepű tartóbságát mind pedig szépségét nagyon neveli, ha minden 10—15 ölnyre egy magas deréku fa neveltetik a gyepűben; mintegy ennek oszlopa s koronája gyanánt; de az illy fák ágait soha nem kell nagyon elszélesedni hagyni, máskép árnyékuk által ártalmasakká lesznek a gyepű csemetéire nézve. Franciaországnak Helvecziával határos részében a szántóföldek, gyümölcsös kertek körül is szederfákat ültetnek a lakosok, de azokat magosra nőni nem engedik, hanem minden harmadik negyedik esztendőben földszint elvágják, mellyeknek hajtásai más esztendőn bőven adnak levelet.

A Szederfák gondviseléséről.

A szederfák gondviselése körül következőket kell megtartani; 1, a mennyire lehet azoknak töveinél a földet évenként legalább egyszer kétszer fölkapálni, hogy eső, meleg és levegő jobban gyökereikre hassanak; 2, februar közepétől martzius közepéig ágaikat megcsonkázni, s a fattyu-ágokat levagdálni, részint hogy igen magasra ne növekedjenek, s a levélszedés meg ne nehezitessék, részint hogy a levegő s napfény az ágak közeit jól megjárhassa, mi által levelei a hernyókra nézve egészségesebbek s táplálódabbak lesznek; — 3, a fának vagy csemetének levele egymás után mind leszedessék, mert a felében — harmadában szedett levelű fa, könnyen elbetegesül s kivész; 4, ugyanazon fát egymásután két esztendőn nem kell megfosztani leveleitől, hanem engedni, hogy magát minden második esztendőn kipihenhesse s mintegy új erőt gyűjthessen; 5, vigyázni kell, hogy levélszedés alkalmával a levélszáracsák tövében levő rügyek le ne töressenek, meg ne sértessenek, s a levéllel együtt az ágnek zöld héja le ne hántassék; nem szaggatni kell tehát a leveleket, hanem akár késsel akár körömmel gondosan lecsipdezni; végre 6, a fát második hajtásbeli leveleitől megfosztani, a fának kora kivészése, az illy leveleket pedig hernyóknak táplálékul adni, ezeknek bizonyos veszedelme nélkül nem lehet. Ha tehát szederfáid ápolásában és selymhernyóid tenyésztésében boldogulni akarsz, e szabályokrul meg ne feledkezzél.

Jegyzet: Közlöm itt bővebb értesülés végett kivonatolva a M. Gazda m. é. és 78 számai után az olaszországi kezelésmódot. A szederfa mag elfogadására szánt föld, felásása után mindjárt gereblyével úgy elapróztatik és egyengettetik, a mint csak lehet; és míg nedves, a

szedermag is addig vették bele épen úgy mint a saláta, zab vagy más efféle. Hogy pedig a mag elszórása után a vetés biztosításék, ez azonnal rövid de ritkafogu gerblyével fels alá huzogattatván, szétterítetik, azután lapáttal leverettetik, hogy így a magot jobban megfeküdjé a föld. Ha pedig a vetés fölébe porhanyó jó föld, fűrészpör, vagy hamu, vagy még inkább jól megérett trágya hintetik, a mag kikelése igen előmozdítatik Szükség azonban az így elkészített s vetett föld színét mindig nedvesen tartani, mire nézve míg csak a növények kikelvén, néhány vonal magasságra nem nőttek, napjában legalább is egyszer jókor reggel fűcskenddel ellátott öntözővel meglocsolandók, sőt ha napközben is egy vagy más körülmények miatt a bevetett föld száraznak látszanék, az öntözés este ismétlendő. Nagy szorgalommal és vigyázva kell továbbá két ujhegygel mindazon füveket kigyomlálni, mellyek a szedernövények mellett napról napra nőnek, hogy így a szedernövények a rovásukra élőködő más füvek által el ne fojtathassanak. A mint végtére növések néhányujnyi magasságra jutott úgyhogy a föld, gyökereiket már mélyebben eresztgetett szedernövényekkel elfedetik, nem szükséges többé rendszeren öntözni, hanemha hosszas szárazság uralkodik.

Jövő év tavaszán kihuzogattassék a szedernövények fele vagy legalább harmada, és más jól munkált, még pedig ha lehet, jól megtrágyázott földbe legalább is két négyszegű láb távolságra egymástól átültetetik, s illy móddal az ugynevezett faiskola is készen lesz.

Az illy móddal ápoltt szedernövény két vagy három esztendő mulva úgy megnő, hogy 4—5 hüvelknyi kerületű és két öl magasságu leend. Illyes állapotjában az oltoványiskolából kivétetik, és állandó helyére tétetik, azaz oda ültetetik át, a hol aztán mindaddig megmarad, míg csak él. — Efféle szederaültetések, hogy lehető legnagyobb sebességgel nőjenek, és minél előbb jövedelmezzenek, a föld tulajdonságához képest, különféle fogásokat igényelnek. Első fogás az; legjobb fajú növényeket választani, mellyek sima héjuak, szép növésiiek, menynyire lehet vastagok, fiatalok, és a mi legérdekesebb, gazdag gyökerűek. Erre nézve legnagyobb szorgalommal kell őket kivenni a földből, hogy a növény gyökereinek legtöbb szálai sértetlenül és épen maradhassanak.

sanak. A gödrök továbbá, melyekbe szederfákat akarunk ültetni, minél mélyebbre és minél korábban ásotnak, annál hamarább fognak szép és buja szedernövényekkel díszelgni. E növény szorgalmasabb művelői, még előtte való ősszel vagy nyáron el szokták készíteni a gödröket, hogy e szerint a következő februárius, mártzius vagy április havakban, mihelyest a fagytól feleereszkedik a föld, beültethessék, mely gödrök minden oldalról hét négyszeg-lábnyi szélességre vagy $7 \times 7 = 49$ □ láb, és legalább is két láb mélységre hagyatnak.

Minekelőtte a szederfácska a fentebb leirt és elkészített gödörbe tétetnék, a gödör kétharmadára földdel betöltetik, és a fácska ennek közepébe állítatik, melynek gyökerei körülötte kézzel szépen szétterítetnek, és a legjobb és apróbb földdel befedtetnek.

Minekutána minden gyökerei egypár újnyrira földdel befedettek volna, szerfelett hasznos, ha jó trágya hintetik fölébe, még pedig általában minél régiebb vagyis érettebb és porhanyóbb a trágya, annál hamarább és csodálatosabban fogja előmozdítani a fiatal szederfa növeését. A trágyaterületre aztán a többi felmaradott és kiasott föld hányatik oly formán, hogy ez majd egész egy lábbal haladja fel a szederfa örökös helyéül szánt gödörnek felszínét. Mihelytlátszik, hogy a gödör kerülete füvek által elborítatik, ezek azonnal ásóval aláforgattatnak, minekelőtte még virágozhattak volna, és e móddal, a mellett, hogy a föld a szederfa növekedése végett felporhanyítatik, még a szederfának az eltemetett füvek anyagának tápelemekké való feloszlása által újabb és több élelem, és pedig annál több nyújtatik, minél hamarább és gyengébb korokban forgattatván alá, a gyomok föl-elemzenek.

E célra még más fűmagvakat p. o. repce, retek, köles, zab, mohar stb. is szoktak a kérdésben forgó szederfagödrök egész négyszegű területére vetni, melyeket megint a szederfa kövérítése végett, mint már említettük, még fiatal korokban aláforgatnak, és e gyakorlatot Olaszországban alátakarásnak hívják. Minekelőtte pedig a fentebbi mód szerint a füvek aláforgatása munkába vétetnék (melly munka mindig virágzás előtt eszközöltetik), fölébök, vagy az előbbi, vagy a mi még jobb, más és többféle fűmagvak hintetnek újra, melyek

kikelvén, jobban betakarják a földszinét, és ha az egyik nem díszlik is, a másik buján tenyészvén, leforgatás után mindig elég tápanyagot fejt ki a szederfa számára. Ezt egy év alatt 3—4szer lehet mindig azon szabályok szerint ismételni, mellyeket egyrésről a füvek természeté, másfelől pedig a különböző időjárás parancsol. Ha a szederfa így ültettetik állandó helyére, s kerülete ásóval megmunkáltatván, természetesen nőtt vagy mesterségesen vetett magról kelt növények aláforgatása által tápláltatik, rövid idő múlva igen szép, jó és vastag fa válik belőle.

Az első évben legnagyobb gondot arra kell fordítani, hogy a szeder törzsöke egyenes állásában megtartassék, s így ezt annyiszor szükség feligazítani, mennyiszor vagy szelek vagy más okok által függőleges állásától elmozdítatott volna, a nélkül azonban, hogy ágai vagy vesszei megritkítatnának; egészen illetetlenül kell hagyni a fatőt, azaz fölfelé nővő minden ágait.

A fenebb mondott tető-ágakon kívül a többi ágak kézzel levéttetnek. E kezelés a második esztendőben szintugy mint az elsőben folytatattik, és így a harmadik esztendőben is, kivéve azon esetet, ha a szederfa két év alatt sem hajtott volna sok ágakat, és nem eresztett volna magának gazdag lombot, vagyis szélesen terülő gallyakat, különben két esztendő elég a szederfának azon állapot elérésére, mellyben lenyakasztassék. A lenyakazás megtörténik, ha a fa elültetése után elérte második tavaszszát, vagy a harmadikát is, de mint említettett, nem legvigabban tenyészett volna. Ez a dolog így megy véghez:

Ha a szedernövény 1843-ik évben ültettetik el, és ha szépen nőtt. két évi tenyészett után, azaz 1845-ik tavaszán a kérdéses szederfa tetején kibujt minden ágak közel ahhoz a helyhez, a honnan kibujtak, levágattának, és pedig a szerint, hogy a szederfa tetején ne maradjanak több, mint körülbelül két újni hosszúságu sarkantyúk vagy gallydarabkák; ezen kis gallymaradványoknak mindegyike az év végével 2—3 4 ágat fog hajtani.

Következő tavaszkor, azaz 1846-ban a szederfa bántatlanul nőni hagyatik azért, hogy az 1846-ik évi egész növényzés ideje alatt koronája terepélyesedjék. És e szerint elérte átültetésének 4-ik évét, ha t. i. lenyakazás második évben megtörtént, vagy pedig 5ik évét, ha 3-ikévben nyakaz-

tatott volna le. A jövő tavasszal, mely a fennebb irt esetben az 1847-i tavasz lenne, le lehetne, ha úgy tetszenék, levelezni, hogy a levelek eledelül szolgáljanak az akkor kelt és nevelendő selyembogaroknak. De ha a levéleszedéssel a szederfa elágazásának 3-ik évéig várakozunk, mely ebben az esetben az 1848-iki tavasz fogna lenni, sokkal bővebb és gazdagabb leendene a levélszüret, és sokkal elevebben és erősebben nőne a szederfa. A levelezés a növényt igen bágyasztja, de a mit tenni mégis köteleztünk, mert e végett ültetett és ápoltatott a szederfa.

A mint pedig a szederfa leveleitől megfosztatott, tüstint, vagy legalább még azon nap minden a levélszedés közben eltördelt vagy máskép elszáradt ágak levágnak, nehogy e munka vagy tisztítás későbbre halasztásával, a jövő évi levéltermés megcsökkenjen.

Ha elegendő táplálék hiánya s egyéb ok miatt szilárdni látszik a fa, mit leginkább abból vehetni észre, ha levelei és ujonan hajtott ágai évenként kisebbednek és rövidebbülnek; már ha a szederfa ilyen sorsra látszik jutni, mi első levelének leszedetése után 4-ik, 6-ik, 8-ik, 12-ik évében vagy még később szokott történni, a mint t. i. inkább vagy kevésbé kedveznek a körülmények. — Illyes esetben a következő tavasszal, minekelőtte bimbózni kezdene, a két utolsó évi, sőt némelykor még a harmadik évi ágai is mind levágattnak, a többi nagyobbak, vastagabbak és korosabbak pedig meghagyattnak.

Az illyformán kezelt s úgy szólván vázzá nyesett szederfa, minden megmaradt más ágaiból újabb hajtásokat cresszt, és egészben véve javul, azaz nagyobb, színe sebb, zöldebb és nedvteljesebb levelekkel diszeskedik; ha két év lefolyta alatt illetetlenül hagyatják, hogy előbb jól fellombosodhatván, megerősödhessék, minekelőtte megint leveleitől egészen megfosztattatnék, p. o. ha 1843-iki tavasszal történt volna megnyesése, még abban az esztendőben új ágakat hajt, leveleinek leszedése pedig csak 1845-dik évben történhetik. És ez az, mire a böles tapasztalás int, ha azt akarjuk, hogy a szederfa állandóul elég termékeny, erős és tartós lehessen.

Miveltetik a szedernövény magas szálu törzsöknek, kerítésnek, erdőnek, (pagonynak) és gyeplüknek is Szólni fogunk először a szederfáról, mely magas és szálas törzsöknek neveltetik.

Hol emberek szintegy mint marhák élelmeül szükséges bármilly nemű gabonát vagy gyümölcsöt természetnek, és hol a földet legelőül vagy rétül használják, ott a szederfák, mivelletés különbsége nélkül, a dülők szélein hosszú vonalokba ültettetnek; minthogy pedig ez esetben a szederfák csak környezik a rétet vagy szántóföldet, a dülő földek szélein két felől mind a földből mind a levegőből elég táplálékot huzhatnak, mihelyt körülöttök más szálás fák nem léteznek. Ezen rendszer mellett a szederfák egyenes vonalban egymástól 18 lábra ültettetnek, és illyes távolságban igen szépen díszlenek.

A magas szál vagy törzsökre nevelendő szederfák másik módszere az: őket erőül ültetni, azaz egészen annak szánt akármilly szélességű földet, ha mindjárt egy négyszegű fertály mértföld lenne is, egyenlő növényekkel tele ültetni. Ennek, ha a kérdéses földből egyéb más szántás utáni hasznót nem akarunk huzni, legjobb módja ez: A szederfákat egyenes vonalban 20–24 lábra egymástól és egyenlő távolságra kell ültetni, olly formán, hogy egyik növény a másiktól minden felől mint már mondva volt 20–22–24 lábra álljon, még pedig ugy helyhezve, hogy a második vonalba jövő szederfák is ugy ültetessenek, hogy a következő vonal szederfái, a két előbbienek középpontjainak megfelelőjenek, azaz ütszegfényre (quincunx). A mint pedig beültetettek, mint a szélekre ültetetteknel fenebb mondatott. jól munkában tartassanak.

Van még egymás módszer is, ha a szederfákat erdőnek akarjuk ültetni, t. i. alacsony törzsökre vagy is cserjére neveljük, a mikor a fák évenként vagy a mi jobb, minden harmadik évben, közel a földhöz elvágattatnak. Ehezképest a föld egész hosszában egyenes vonalra párhuzamos (paralella) gödrök ásatnak, mellyek körülbelöl 4 láb szélességűek 2 láb mélységűek, és az egyik vonal gödrei a másiktól körülbelöl 12 láb távolságnyra hagyatnak. — Mennyire csak lehet ezen gödrök jó korán, azaz megelőző nyáron vagy legalább ősszel készitessenek el; következő marczius vagy april havában, a mint a fagy felengedett, a gödrökből kiásott föld két harmada visszahányatik a gödrökbe, s a gödör közepébe körülbelöl fél láb mélységre, egy két vagy három éves szedernövény állitatik, mintegy hat lábnyi távolságra egymástól. — A mint: a ó hajszálgökerei szépen elhelyezvők, ezek is

földdel betakartatnak, ezen fölül jó trágya hintetik, és ekkor jó aztán a többi kiásott föld. — A mint ez megtörtént, kevés p. o. 7 vagy 8 napok után, mialatt a hányt föld jól leülepedett, egy éles harapó-vagy ollóval minden növények földszinig elvágatnak, hogy minél több sarjadékot vagy ágokat hajtsanak, és így ugy nevezett cserjét képezhessenek. Tanácsos erre a morettiféle csemetéket használni, mellyek oltás nélkül is igen jó leveleket teremnek. Ezen szedernövénykéek, legalább három évesek legyenek. A fenebb említett metszés közel a földhöz; ha az ültetvény oltott volna s az oltás helye földszine felett találatnék, a metszés az oltáson felül eszközöztetik, az oltáson inkább felebb egy kevéssel, de alább sohasem; mert így a növény megint vadfajra fordulna vissza. A mint az ültetés és metszés megtörtént a szedernövényeken, p. o. ha ez 1843-diki tavasszal történnék, a jövő 1844-diki tavasszal minden vesszők, a törzsökön két-három ujjal felül, részatosan elmetszetnek, hogy a jövő tavasszal más s több vastagabb és magasabb vesszőket nevelhessenek, azaz a föltett és mondott 1845-iki tavaszra minden növények illetetlenül hagyatnak, hogy még inkább szétágazhassanak és felebb emelkedhessenek, és az az után következő 1846-iki tavasszal apródonkint közel a földhöz lemetszetnek, hogy a lemetszett gallyak leveleivel a kikelt selyembogarakat táplálni lehessen. Az illy formán egészen levágott cserje ujjabb és számosabb ágakat nevel és pedig jóval vastagabbakat és erősebbeket. Az ezután jövő tavasszal pedig le lehetne, ha ugy tetszenék (mit sokan követnek is) ezen egy éves vesszők leveleit előbb szedni, és ugy vágni aztán le földszinig, mint már mondva volt, minden ágat, hogy megint frisebb és számosabb ágak nőhessenek, mellyeket az elébb mondottak szerint jövő tavasszal újra meg lehetne levelezni és metszeni, s jövődre is e munkálatot ismételni.

Az első mód szerint a levelek minden évben leszedtetnek, és az ágak közel a föld színéhez lemetszetnek. A második szerint, a mint egyszer elmetszetnek a vesszők, le nem metszetnek előbb, mint három évről három évre, azaz selyembogarak táplálása végett levágva lévén egyszer ezen három éves vesszők, nem szedtetnek le jövő tavasszal a levelek, hanem hogy jobban erősöd-

hessenek, nőhessenek és nagyobb leveleket teremhessenek a szederfák, csak a másik tavasszal vagy is előgazások második évében szedetnek le közönségesen leveleik, hogy lemetszve és egyszersmind lelevelezve a' azon évben legyenek, a' mikor éltök, vagyis növényzések harmadik évét végzik be.

Az első mód, vagyis a' minden évbeli ágmetszés, sokkal inkább gyengíti a szederfát, a cserje koránsem lesz olly tartós, s a használandó levelek, a mellett, hogy sokkal gyengébbek, és kevesebb táperővel bírnak, három év leforgása alatt nem is olly szaporák, mint a második bánásmód mellett, hol három évek lefolyta alatt csak kétszer leveleztetik le a cserje. Azonban, ez utóbbi gyakorlatnál a ligetet három részre kell elosztani, vagy pedig három cserjést ültetni, hogy évenként kettőnek leveleit használni lehessen, a harmadikat hagyván nyugodni, azaz le nem levelelvén. Ez utolsó bánásmódnál a mellett, hogy több és tápláfőbb leveleket nyerünk, még azon hasznunk is lesz, hogy minden három évben tetemes mennyiségű jó rózsére tehetünk szert, mi által egy vagy más szükségünket fedezhetjük.

A szederfa-gyepüzéssel egyrészt a selyembogarak táplálják, másrészt a földek különféle termékeit is védik.

Olaszországban több módja van a szederfagyepüzésnek, mi csak egyet jelelünk ki, melly t. i. leghasznosabb.

Egy árok húzatik azon darab föld körül, mellyet be akarunk keríteni, és ezen árok szedernövényekkel tele ültetetik. Az árok körülbelöl 4 láb szélesség és 2 láb mélységre ásatik, és a mennyire lehetséges jókor elkészítetik épen úgy mint a cserjés ültetésénél mondatott. A növények gyepüzés végett sokkal sűrűbben vagyis egymáshoz sokkal közelébb ültetessenek, melly növények, mellőzvé az oltottakat, csak vadak legyenek, és pedig két évesek, lehetővén egyébiránt egy évűek is, ha elég frisek és erősek.

A kérdéses növények 4—5 hüvelyknyi távolságra essenek egymástól, az árok kellő közepébe helyezve: és a mint elültetvék, kevés napok múlva, mint sebb mondatott egész a föld színéig levágattatnak. Következő tavasszal megint lemetszetnek minden vesszők. Mignem végre jövő tavasszal sűrűbbek és nagyobbak levén, a

vesszők, oldalvást léczekkel vagy alkalmas póznákkal rendeztetnek, hogy ugynevezett eleven gyepüt képezhesse- nek, a mikor aztán a három vagy igen kevésse több láb magasságra elvágott vesszők hegyökön mind beoltatnak. Az illy móddal három vég széleiken beoltott ágak alsóbb részei is oldalvást újabb vesszőket eresztenek, és az egész sövényt tömöttebbé teszik. A három láb magasságra esett oltások nem különben új és jó szétterült ágakat nevelnek, mellyek az oltás után következő harmadik tavasszal közel az oltás helye felett lemetszetnek, hogy levelökkel a kikelt selyembogaroknak élelmül szolgálhas- sanak. Ezután bántatlanul maradnak, hogy a lenyesett egész sövény az oltásokon fölül újabb ágakat nevelhes- sen, mellyeket három év múlva, újra le lehessen vágni s használni, és ez imígy folytatatik minden harmadik évről harmadikra; és pedig azon okból, hogy e szerint a szederfagyepű bőven levelezzen, sokáig tartson és azon fölül még rőzsét is szolgáltatson. Azonban az oltás fe- letti metszés után következő tavasszal, ezen egy éves vesszők le nem leveleztetnek előbb, mint a következő tavasszal, azaz mikor második évesek, hogy aztán, mint mondvá volt, harmadik³ évökben újra levágattassanak és leleveleztessenek.

Az oltás alatti részek, mellyek három lábnyira vad- fajbeliek, illetetlen maradnak, hogy lassankint körösztül kasúl elágazván, az oldalvást nőtt gallyakat oda lehes- sen hajtani, hol hézag látszik a gyepűn, mi által olly sűrű lesz a kerítés, hogy nagyobb állat nem buhatik át rajta.

Függelékül a szederfák² tenyésztése ügyében meg- jegyzem még, mikép, ha moretti-fajra lehet szert tenni. — az oltás egyáltalán fölösleges: hasonlókép mellőzendő az oltás a philippinai szederfajnál, melly sarjak általi szaporításra minden más fajok fölött kitünőleg alkalmas. — Megtörténhetnék, hogy késő fagy a szederfák leveleit leforrázza és a selyemhernyók ekkép táplálát nélkül ma- radjanak, minek következtében az egész első tenyésztés semmivé lehetne. Nálunk ettül nem igen tarthatni, jó azonban mégis, ha illy esetekre is el vagyunk készülve, s tudunk magunkon segíteni. Ez esetben tehát szederfa- levelek pótlóképp kell gondoskodni; s illy pótszerek, mellyeket a selyemhernyóknak szükség esetén táplálékul

adhatni: 1) a fejes salátának apró gyenge levelei, melyekkel egész a második börszig hátramaradás nélkül tápláltathatnak; 2) a közönséges és tatár-juharfa levelei; 3) a kerti bogácskóró (Gartendistel) levelei; végre 4) a rutagyökér (Scorzonera hisp.) levelei. Gondos selyemtenyésztőnek azonban illy pótszerekre ritkán lesz szüksége, mert előre látható kemény dér esetén, a mit eltalálni nem igen nehéz, — néhány szederfát mindig óvhat s megmenthet az által, ha esténként azoknak tövére annyi vizet öntet, hogy egy kis tócsa maradjon körülök.

MÁSODIK SZAKASZ.

A selyemhernyók tenyésztéséről.

Miután szederfát kellő mennyiségben neveltél, gondolkodhatsz jó sikerrel a selyemhernyók tenyésztéséről, mint olly jövedelmes keresetmódról, melly, mint bevezetésemben mondottam, mind gyermekeidnek vagy családod elvénült tagjainak könnyű foglalkozást nyújtson, mind házi szükségéid pótlására tetemes mennyiségű, s a mi legfőbb, biztos jövedelmet szolgáltatson.

Howy pedig selyemhernyókat tenésztthess, mindenek előtt olly helyről kell gondoskodnod, hol azok természetükhöz képest minden ártalmas befolyástul megőriztethessenek. Szükséges tehát e végre egy száraz, tiszta szoba, mellyben 5—6 hét elfolyásaig, a

meddig t. i. a selyem hernyók tenyésztés-ideje tart, senki ne háljon, se zörgő munkát ne tegyen, sőt még csak huzamosabban se tartózkodjék; mentes legyen továbbá a szoba egértül, patkánytul, hangyátul, s általában minden olly állattul, melly a selyemhernyókban pusztítást tehetne. — Minthogy a selyemhernyó tenyésztésének ideje csak majus eleje körül kezdődik, a midőn már a levegő olly enyhe, hogy leggyengébb gyermeked is szabadlevegőn töltheti az éjszakát; könnyü lesz neked, habár egyetlen egy szobával birsz is, ez egy szobát selyemhernyó tenyésztésre fordítanod, s magadnak és tiednek akár a gádorban, akár padlásodon éji tanyát készítened. Hiszen hat hét nem mind a világ! Hogy pedig minél jobban használhasd szobádat a kérdéses célra, csinálj abba mintegy hat lábnyi magos, három lábnyi széles állásokat, kereszt-léczekkel összekapcsolt rudakbul, olly hosszan és annyi sorral, mennyit a szoba hosszúsága, és szélessége megenged. Ezen állásokat oszd föl külön léczek által 5 külön emeletre, mellyeknek mindegyike 1. lábnyi magasságu leend; csinálj ezen emeletekre nádszálakbul zsineg által összeillesztett táblákat, ollyan formán, mint üvegházaknál szokták összefonni, s mint van a gyékény; tedd ezeket az osztályokra, hogy megannyi asztal gyanánt szolgáljanak, mellyekre a majd kikelendő selyemhernyókat rakni fogod. Az egész állást úgy kell készítened, hogy könnyen szélyelszedhető legyen, s azt, miután a selymészet ideje elmúlt, lebonthasd és másik esztendőre eltehesd — Még sokkal czélszerűbben készítheted ezen állásokat úgy, ha három lábnyi hosszú, és két lábnyi széles ráákat csinálsz, azokat hálóval bevonod, s gyékény helyett e hálós ráákat használod az állások emeletéül. annyival inkább, mert mint alább látni fogod, e rááshálók által igen kön-

nyittetik a selyemhernyók tenyésztése. Hogy pedig ezen állást czélszerűen megcsinálhasd, szükség annak szerkezetét valahol, p. o. a megyei példányintézetben, figyelmesen megvizsgálnod. — Nem épen fölösleges dolgot téssz, ha azon szobának ablakaira, melyben a selyemhernyókat tenésztetni fogod, deszkatablát csinálsz, hogy azzal szobád helsejétül a nap sugárait sőt még az igen nagy világosságot is elzárd; mert a selyemhernyók természetüknél fogva nem állhatják ki a napnak melegségét, sőt a nagy világosság is ártalmasan hat egészségükre. Annyival szükségesebb azonban nekik a tiszta fris levegő, melyet az által igen könnyen mozdíthatsz elő, ha az ajtó alsó részén egy szelelőlyukat vágsz, s arra egy rozsz vasrostából rácsot csinálsz, mellyen semmiféle állat be ne mehessen, selyemhernyóidban pusztítást teendő.

Selyemhernyótojások megszerzése.

Midőn a selyemhernyótenyésztést megkezdeni akarod, jóféle tojásokrul kell gondoskodnod; s e részben a nemes megye segítségére lesz az által, hogy a selymészetre felügyelő urnál tett jelentés után, általa utasítványt adat, mellynek a példányintézet igazgatójánál előmutatása után mint kezdeni akaró selymész egy latjónemű hernyótojást kapsz. Másik évben már magad is tehetsz arra szert saját selyempiléléid tojása által; mirül egyébiránt csak alább fogok szólni, a midőn már a selyemhernyók egész fejlődésének, befonásának, s pillékké változásának folyamat előre bocsátandom. Most tehát a selyemhernyók keletéséről, azoknak természetes változásairul, tápláltatása módjárul, gondviseléséről, s az ehez megkívántató kezelésrul adok utasításokat.

A selyemhernyótojások keletése.

Ha talán a selyemhernyótojásokat még ősszel kívánnád megszerezni, nehogy tavasszal már későn jelentsd magadat, s így a korábban járók által megelőzve, tojások nélkül maradj; vigyáznod kell, hogy tojásid télen által meg ne romoljanak penészedés vagy fülledés által; ennél fogva száraz helyen tartsd, skatulyába gondosan takarva és távol minden melegségtől, nehogy ki keljenek, a mi közönségesen 18—19 foknyi melegben történik. Tavasszal tehát, míg a külső levegő illy fokon nincs, s míg a szederfák legalább egy ezüst garasnyi nagyságú leveleket nem hajtottak, ne is gondoskodj a keletésről. Midőn ez már megtörtént, s midőn már hóharmattul vagy dértől tartanod nem kell: vedd elő selyemhernyótojásaidat; készíts el egy vagy két iv papiroost olly formán, hogy azoknak széleit mind a négy részről, másfél ujnyi szélesen fölhajtod, s helyezd ebbe a tojásokat, jól megszélyesztelve; forgasd meg azután naponkint egyszer kétszer egy tollnak pelyhesvégevel, hogy minden oldalról egyenlőn melegüljenek, s így 6—8 nap alatt kibujnak selyemhernyócskáid. — Ha talán a szobalevegő nem volna olly meleg, minő a fenebbi szám szerint a kikelésre szükséges: fűtés által kellene azt nevelned úgy, hogy 18—19 foknyivá tedd, s ezen állapotban azután folyvást meg is tartsd. —

A selyemhernyók természetes változásairul.

A selyemhernyók bizonyos természeti változásokon mennek át, minők a négyszeres vedlés, vagyis bőrzés, midőn t. i. a hernyók étvágya csökkenni

kezd, hátuljokon nyugodva fejeiket föl tartják, nyugtalankodnak, s végre álomba merülnek, melly közben bőrük lehámlik, s ők új bőrt váltva mintegy megifjultan, de észrevehetőleg nagyobbodva is, előbbi étvágyukat visszanyerik, a második, harmadik, s negyedik vedlési időszak bekövetkezteig. Ezután jő a befonás, selyemszövés, vagyis gubókészítés ideje, melly négy napig szokott tartani. E négy nap alatt egészen beszövik magokat, s abban egy új változáson mennek át, ha a természet munkálkodása nem gátoltatik, ugyanis pillévé változnak át, s mintegy 14—18 nap múlva magokat a selyemgubóból kirágván, him és nő párosodnak; a him ezután csak hamar elvész, a nő azonban előbb még tojásokat rak. —

A selyemhernyók tápláltatásának módja.

A selyemhernyók tenyésztését igen könnyíti s biztosítja, ha azok czélszerűen s lehető legjobb módon tápláltatnak.

Erre nézve pedig mindjárt kikelésök idejekor fontos következménnyel bír a táplálás módja. A selyemtenyésztőnek sok bajtul s vesződségtől menekvés végett azon kell iparkodnia, hogy minden hernyója egykoru legyen, minthogy pedig a keletés által ezt eszközölni nem lehet, a táplálás módja által kell azt véghezvinni, úgy, hogy a korábban kikelteknek eleintén csak egyszer, a későbbben kelteknek pedig kétszer adj enni napjában. Így amazok hátrább maradnak a növésben, s a későbbben keltek néhány nap múlva utólérik őket. Egyenlő nagyságuak lévén hernyóid, el kell kezdened rendes táplálatuk módját, melly következőkép történik. — Adj nekik napon-

kint négyszer enniök , reggeli 6, déli 10, délutáni négy és éji 9 óra tájon, az első bőrzés idejéig puha s fiatal leveleket, azután nagyobbakat s erősebbeket, de mindenkor csak úgy, ha azt, mit elejőkbe tettél egészen fölemésztették; ellenkező esetben halaszd el az étetést; mert jobb ha kissé éheznek, hogysem a táplálatot megunják. Lehet egyébiránt napjában ötször, hatszor is étetned, a mint magad fölosztani kívánod, csakhogy mindig ollyankor, midőn már az előbbi adagot fölemésztették. Az első bőrzés után a befonásig csak olly levelet adj a hernyónak, melyet előtte való napon szedtél. — A sárga, szep-lős, poros, jégverte, s megrongált v. nedves levél méreg a hernyónak. A levelet tehát soha ne szedd hajnalkor, vagy reggel, valamедdig rajta vagyon a harmat. Ha az esőtől tartasz, siess, hogy minden esetre elég levelet szedhess. Ha pedig kénytelen vagy, mikor sokáig tart az esős idő, nedves leveleket szedni; terítsd ki azt szellős padláson tiszta lepedő-re, vagy ponyvára; forgasd meg szorgalmatosan; s ne hintsd előbb hernyóid elejébe, hogy sem mig egészen meg nem szikkadt. Ilyen módon bánjál a poros levéllel is, miután áztatás által megtisztítottad s használhatóvá titted. — Az első napon minden lebőrzés után, minthogy akkor meggyengül a hernyó, kevesebbet kell ennie adnod. És minthogy nincs mód benne, akár mit tégy vele, hogy mindenike egyszerre hányja le bőrét; azért együtt kell mind azokat, a melyek egy táblán vagynak, eledel nélkül hagynod, valamедdig a' legkésőbbiek is uj bőrbe nem öltöznek. A negyedik lebőrzés után telhetetlen a hernyó, és többet emészt meg, hogysem előbbeni életének egész folytában emésztett. — Hatszor, hétszer, nyolczszor, sőt ha lehetséges minden második órában fris eledelt kíván: és ezt ugyan megsem kell tö-

le kémélned, minthogy kiváltképen ettül az időtül függ a selyemnek bősége és jósága.

A selyemhernyók gondviselése.

Gondviselés alatt a tápláláson kívül még azon bánásmód is értetik, mellyet a selyemhernyók tenyésztése körül megtartani szükséges. Ide tartozik a kiköltött hernyócskák első áthelyezése maradandó helyükre, és folytonos tisztogatás, mitől a hernyók egészséges állapota s növekedése egyiránt függ.

Az elsőre nézve, ha már látsz kibujó hernyócskákat, takard bé a tojást hernyócskával együtt tiszta és egészen általlyukasztott, s a skatulyához alkalmaztatott papirossal; rakj erre fris és gyenge szeder-fa levelet. Kevés idő múlva egészen feketének látszik a levél, olly igen meglepik a papiros lyukain átbujt bogaracsok. Ekkor szedegesd le a leveleket száraiknál fogva, vigyázva, s úgy rakogasd a bogarakkal együtt akár ollyan skatulyába, melly papirossal van kibélelve, akár pedig papirossal béterített táblára, a főnebbirtt módon készített állások fölé.

A másodikra, t. i. a tisztogatásra nézve annak szükségét kell tudnod, melly azon okban áll, mert a hernyónak hulladékja, a meg nem emésztetett levéllel együtt, a tanyán szemetet szaporit: melly rövid idő múlva megmelegszik, s rothadni kezd, a szobát rosz büzzel tölti meg, és rosz egészségtelen levegőt okoz. — Tehát elkerülhetlenül szükséges a tanyát gyakorta tisztogatnod, és más táblákkal, vagy nádsonadékokkal fölcserélned. Csak hogy ez soha ne történjék a közönséges aluvás vagyis bőrzés idejekor. — A kiköltésétül fogva az első lebzésig, minthogy még apró az állatocska, és kevés levelet kell reá hintened, nem szükséges a tanyát kétszernél többször tisztíta-

nod, és ugyan annyiszor a második bőrzésig; ennekutána a harmadikig háromszor, és megint annyiszor a negyedikig; a negyediktől fogva pedig a befónásig minden másodnap, sőt többször is, ha attól lehetne tartanod, hogy a hulladék rothadni kezdhetne. Minden tisztogatás alkalmával bővítsd meg hernyóidnak helyöket, hogy növésők szerint jól kinyujtózhassanak. Egy általán soha se fogj előbb a tisztogatáshoz, hanemcsak egy órával azután, midőn a hernyóknak frís levelet adtál: mert nem türhetik, ha akkor háborgatod őket, mikor üres a gyomruk. — A tisztogatás következő módon megy végbe. A read szerint való étetés idejekor fedezd be a hernyókat fríslevéllel, és hagyd ugy, hogy reá mászhassanak. Midőn már jó formán belepték a leveleket a hernyók: szedegezd ki a levelet egymás után száránál fogva és vigyázva, hogy hozzájok ne nyúlj, rakogasd által e végre elkészítettett üres tiszta táblára. Hints másodsor is az előbbeni tanyára frís levelet, hogy a többi hernyót is hasonlókép által rakogathasd. Vedd le a deszkát az állásrul, tisztogasd meg, és tedd félre mászorra, míg reá kerül a sor; az ujra megrakatott táblát pedig ennek a helyére. — A tisztogatásnak s étetésnek azonban egy más módja is van, sokkal könnyebb s biztosabb mint a most előadott; de ehez ismét egy kis előleges intézkedés kell. — Szükség t. i. hogy azon állások hosszúságához s szélességéhez képest, mellyekre a selyemhernyókat, mint mennyi asztalokra helyezni akarod, bizonyos mennyiségű ráákat csinálj, hasonlókat a nagy ablakok rááihoz, azon különbséggel, hogy az itt szükséges rááknak csupán négy léczecskébül kell állaniok. s közöpett nem kell elválasztva lenniök; e léczeket négysegletesen összeszegezvén, borítsd be sűrűlyukacsos hálóval; midőn most már enni akarsz adni hernyóid-

nak, rakj levelet egy egészen üres rámára, helyezd azt az állás táblafiokja v. ráma fölé s egy pár percz mulva minden selyemhernyó fölmász a frislevéltre; ekkor alól a rámat elveheted, letisztogathatod, s akár frissel fölcserélheted, akár megfordítva ugyan azt visszahelyezheted. Ne — ijesszen vissza, hogy hálót említettem, mellyel a ráákat bé kell vonnod, az nem kerül drága pénzbe, sőt ha magad akarod épen semmibe sem, mert annak kötését a nemes megyének példányintézetében egyszeri látásra megtanulhatod, arra télen által gyermekeidet vagy cselédeidet is megtaníthatod, s így hasznos foglalatosság mellett egyszersmind rövidebbé lennének a különben sokszor igen hosszú s igen unalmas téli esték. Az se kedvetlenítsen pedig el, ha talán ezt az egész bánásmódot nem tudtam volna olly világosan előterjeszteni, hogy azt tökéletesen megérthesd; mert az illyesmit különben is sokkal könnyebb fölfogni, ha az ember tulajdon szemeivel látja, mint ha csupán könyvből olvassa. E könyvecskének is legfőbb célja csak az, hogy bennetek a selyemtenyésztés hasznosságának előterjesztése által kedvet és akaratot ébreszsen annak gyakorlására; mert a kiben e kettő fölébredt, az nem fogja kimélni fáradságát, hogy a megyében főnálló példányintézetet meglátogassa, hol annak felügyelője által nem csak szívesen fogadtatik, hanem tőle az eddig előadottakra nézve szóbeli magyarázatot s fölvilágosítást is nyerhet, egyszersmind pedig mind azon készüléteket megvizsgálhatja, mellyeknek szükséges volta eddig említettett.

További kezelés.

Mondatott főnebb, hogy a negyedik vedlés után a selyemhernyók magokat befonják, a mi kikelésök után közel 3 hét v. egy hónap mulva szokott megtörténni. A hernyóknak befonásra hajlandó érettségöket következő jelekbül vehetni észre:

1-ör Megszűnnek enni, a leveleken ide és tova másznak, a fejöket feltartják, mintha valamit keresnének.

2-ör Testük átlátszó, világos, fejér, tészta-lágyságu.

3-or Tanyájokat elhagyni készülnek, mintegy rejteket keresve. Nem kell egyébiránt bevárni, hogy a selyemhernyók tökéletesen megérjenek, és készitendő bugájoknak helyet keressenek, hanem már jóval előbb napon szárasztott fiatal nyír- vagy cserfa ágokból, seprűfűből stb. alkalmas helyet mintegy sátorokat kell készíteni, és nyírfa vagy eperfa-ágacskákat téve a bujdosni készülő hernyókra, azon ágok segedelmével a sátorba fölsegíteni. — A rejtekhely vagyis sátor készítése módja abban áll, hogy az előre jól megszáraztott nyírfa-v. cserfa-ágokat az állás széleibe tűzdeled, azokat kettőnkint boltozat formán egymással össze fonod, s mindenik közé egy egy iv papirost illesztesz öblösen; ez egyébiránt nem mulhallatlanul szükség; maradhatnak a vesszők egyenesen is, papiros nélkül; a hernyók fölmásznak rájuk, és befonják magokat; minthogy pedig a hernyókat koplaltatni egyébkor is, de főképen magok-befonása előtt káros: nem árt a sátorokba rakott papirosra egész szederleveleket hinteni, hogy így, a még enni akaró hernyók kedvök szerint ehessenek. — Midőn a befonáshoz készülő selyemhernyó a selyem-szösz ere-

getéséhez kezd, gyakran kell friss levegőt bocsátanod a szobába, s vigyáznod arra, hogy hernyóid munkálkodásukban semmi által ne háborítottassanak. A gubók mintegy négy napi munka után elkészülnek ugyan, de azokhoz még legalább is nyolcz napig ne nyulj. Ekkor szedd le a gubókat vigyázva a föltüzdelte galyakról, szedd le róluk a selyemszöszet, s válogasd külön mind színükre mind keménységökre nézve, a sárgákat, fejéreteket külön, a mocskosokat, puhákat, és keményeket ismét külön rakván. Ügyelned kell egyébiránt arra, hogy a gubók vastagon öszszehalmazva, p. o. kosarakban, ne maradjanak huza-mosan, hanem asztalon vagy az ekkorra már letisztított állásokon legfölebb két ujnyi vastagon elteritessenek.

A selyemgubókkalí bánás.

Miután a fönebb irt módon a selyemgubókat osztályoztad, még egyre kell figyelmedet fordítanod, arra t. i. hogy ha magad kívánsz magadnak selyemhernyótojást szerezni önhernyóid fajtájából, úgy a legtisztább, legfejérebbe, egyszersmind legnagyobb gubók közül tégy félre magadnak annyit, mennyi saját szükségedre megkivántató mennyiségű tojást adhasson. Nem kell itt megfedekezned arról, hogy a gubók egy részének bábjaiból nőstény pille lesz, a másikkal pedig him, mellyeknek párosodniok kell, hogy a nőstény jó féle tojást rakhasson. Szükség tehát e tekintetben is vigyáznod, hogy mind a két fajból ugyanazon számú gubót végy. Igaz ugyan, hogy a him-és nő-gubóknak nincsenek csálhatlan ismértető jelei, általánosán mindazáltal megjegyyezheted magadnak, s a kiválasztást a szerint teheted, hogy a nősténybábok gubói nagyobbak s gömbölyűbbek, a hi-

meké ellenben kisebbek s közepükön behorpadtak. A tojásra hagyandó gubók számát természetesen azon szükséghez kell alkalmaznod a mennyi tojás kívántatik, hogy selyemtenyésztésedet következő évben is folytathasd, vagy azonkívül netalán eladásra is fordithassad. Erre nézve irányul szolgálhat az, hogy ha egy latnyi selyemtojást akarsz kapni, fél fontnyi gubót kell kiválasztanod, mind a két nemből együtt véve. Tisztítsd meg ezeket is a selyemszösztül s válaszd külön a hímeket a nőstény gubóktul. Mintegy két hét múlva kirágják magokat egyenkint, s ekkor egymásután össze párosíthatod őket. Szükség azonban hogy e végre rájukra feszített vagy csak amugy terített szürdaróczot, pokróczot vagy abaposztót (flancit stb) használj, a mennyire csak lehet tisztát. Ezekre rakd a párosítani kellő hím és nő pillét, s hagyd együtt félnapig, azután válaszd el őket szárnyaiknál fogton egyik kezeddal a nőstényt, másikkal a hímét huzva, melly utóbbi, kurtább testéről és horgas barna tapintyujáról (szarvacskájáról) könnyen megismervén, félre is dobhatod.

A nőstény pille a megirt szövetre tétetvén mintegy 3500 tojást rak le arra, mellyek eleinte sárgás zöld színűek, 8—16 nap múlva vereslő szürkék, és végre hamu-szin-szürkék lesznek, 15—20 nap múlva egészen megérnek. Ekkor széles nagy cseberbe béterit az ember egy abroszt vagy lepedőt, a tojásos rázával a fenekére nyomja azt, és egy tompa késsel, vagy bármillyennek is a fokával, a posztórurol lesodorja lefejt a tojásokat, mit igen könnyen cselekedhetni, minthogy a tojások csak a posztó kiálló szálaira vannak ragadva. Az abroszba gyűjtött tojásokat vagy üvegbe vagy skatulyába kell tölteni; az üvegek száját lyukacsos papirossal beköti az ember; a skatulya fedelét átluggatja, s mind ebben mind

amabban hetenkint egyszer megrázogatja, és a szoba leghidegebb részében tartja. Egy hires selyemtenyész-tő tanácsa szerint a selyempille-tojással megrakott posztókat, fláneleket stb. igen czélszerű egybe hajto-gatva, kosárba tenni, a kosarat egy hideg pinezében felakasztva tartani, míg nem a szederfa levelei buvni kezdenek, ekkor az irt módon a posztókrul sa t. le lehet vakarni.

Közönségesen papirosra szokták tojatni a se-lyem pilléket, de annak több alkalmatlanságai vannak. Jelesen a papiros könnyen nedvet kap ma-gából a levegőből is, a nedvtől penészt, s ettől a to-jások megzúpulnak, továbbá a papiroson szerte szé-lyel és nagy kiterjedésben vannak a tojások, követ-kezésképen a kiköltéskor nem lehet őket könnyű szerrel tanyájokra áthelyezni. Egyébiránt állitják, hogy a papirosra tojatott tojásokat néhányszor vízbe megmártva a papirossal együtt, azon enyv, mellyel a tojások a papiroshoz vannak ragasztva, felolvad, és azután a papirosrul épen úgy lehet fejteni a tojá-sokat, mint a flánekrul vagy posztókrul. — A most leirt bánásmódbul láthatod, hogy ha magad akarsz tojást nyerni önnön hernyóidtul, a te selymészi mun-kádnak nincs vége hernyóidnak gubókba szövésekor, hanem bibelődöd kell azután is; ennélfogva al-kalmasint magad is tanácsosabbnak fogod tartani a tojásnak mindenkor a megyei példányintézettil be-szerzését, hol az a csupán ezzel foglalatatoskodó sze-mélyek által könnyebb módon nyeretik, s mellytül olly jutalmas áron vásárolhatod meg latját a tojás-nak, hogy azon fél font gubónak ára, mellyet toja-tás végett fölre nem tettél, hanem a többivel együtt eladtál, teljesen elég egy lat selyempilletojás meg-szerzésére; sőt talán még marad is fön belőle, né-

hány krajczárod, minden esetre pedig meg lesz mellette gazdálkodva időd és bibelődésed.

Tudván azt a főnebb elő adottakból, hogy a selyemgubók, a befonás ideje után mintegy két hét múlva a bennök kifejlett bábnak pillévé változása után keresztül rágatnak, s hogy ekkor csaknem minden becsüket elvesztik, gondoskodnod kell arrul, hogy ez ne történhessék. A selyemtenyésztők e czélt két félekép szokták elérni; 1-ször az által, hogy a gubóban lévő bábót idején korán, még mi előtt pillévé átváltozhatott volna, megölik, vagy inkább megfulasztják; 2-szor, hogy a gubókat a lehető leghamarabb illő áron eladják. Kérdés: mellyik mód inkább ajánlható. Rád nézve, kedves hazámia, ki a selymészettel foglalatokodásban még csak ujoncz, még csak kezdő vagy, minden esetre a második mód legbiztosabb. Az első ugyanis újabb időt, újabb bihelődést kíván, de egyszersmind dologhoz értő vigyázatosságot is; különben a bábók megfojtásakor a selyemgubók is könnyen elromolhatnak úgy, hogy harmad résznyi áron, sőt talán semmikép sem vásároltatnak meg; azon kívül az első mód által későbbben juthatsz pénzhez, mi pedig rád nézve sokszor igen nyomasztó lehet. A bábók megfojtása leginkább csak azoknak tanácsolható, kik azután róluuk a selymet magok le is tudják gombolitani. — Ha egyszer a selyemtenyésztést annyira megkedvelenditek, s e munkakörben olly jártasságot szerzenedek magatoknak, hogy ti is képesek lesztek végbe vinni a gombolitást; akkor igenis a második módot ajánlandom; mert a gombolitás hasznos foglalkodásul szolgálhatand téli estéken s tetemesen szaporitandja jövedelmeiteket, a gombolitott selyem sokkal nagyobb áron kelvén, mint a selyemgubók. Most kezdetben egyébiránt őszinte tanácsom az, ad-

játok ti el gubóitokat a nemes megye által e végre fölállított selyemvásárló intézetben, mihelyt azokat összegyűjthetitek. S minthogy rátok nézve ezt látom legcélszerűbbnek, nem is bocsátkozom a selyemgombolítás munkálatának leírásába. Minthogy azonban távolság, betegség s más körülmények akadályozhatnának benneteket abban, hogy a gubókat eladjátok mielőtt a pilléknek kirágásául tartanotok kellene: ide írom röviden a bábok megfojtásának módját, mielőtt azok magokat pille-alakban a gubóbul kirághatnák. Egyik könnyű, de nem igen ajánlatos módja ennek, ha a gubók a sütökemenczébe, miután belüle a kenyér kiszedettet, deszkákra vagy gyékényre terítve betétnak s mintegy óra-negyedig (fertályig) vagy legfőlebb 20 perczig behagyatnak. Minthogy azonban illy módon a selyem könnyen megéghet, vagy legalább természeti olajosságát veszve legombolításkor szakadozó szárazzá lehet: célszerűbb a második mód, t. i. a gőz által megfojtás. E végre a közönséges vasfazekat, üstöt v. lombikot, kétharmad résznyire töltsd meg vízzel, s forrald a vizet, s midőn gőzölni kezd tégy fölibe abroncsra feszített ruhán annyi gubót, mennyirül gondolod, hogy nem képez vastag réteget, mellyen a gőz jól át ne járhatna, s hagyd így 5—10 perczig, valamivel tovább mint a midőn suhogást hallasz a gubókban, mit a fuladozó bábok nyugtalan mozgása okoz. Teheted kosárba is a gubókat, de ne vastagon, — s így kosárral együtt helyezheted a vasfazék vagy üst fölibe. Miután a bábokat megfuladottaknak hiszed, terítsd ki a gubókat napra, — de a mi tanácsosabb — árnyas helyre, hogy tökélyetesen jól megszáradjanak, s így se penészedéstül se rothadástul ne kelljen féltened, habár későbbre maradna is azoknak eladása vagy az eladás helyére beszállítása.

A gubók megválogatásáról, legombolításáról s a selyemnek fonalozásáról (megfonásáról) stb. még most korán volna előtettek szólnom.

Lesz idő, reménylem, — s ohajtom, hogy az minél előbb bekövetkezzék, midőn azokrul is készitendek számatokra szükséges utmutatást; de ezt csak akkor tehetem, ha jelen tanácslataimat hiven követve önmagatok, gyermekeitek, sőt unokáitok unokáinak jobblétét is igaz keresztény módra sziveten viselvén, az itt előterjesztetteket nem csak megtanuljátok, hanem gyakorlatba is veszitek. Akkor, igen is, a legnagyobb készséggel fogok majd ismét tollat, hogy boldogságtok előmozdítását azon utmutatások közlésével még inkább eszközölhessem, melyeknek ide iktatását, most még, időelőtti dolognak tartottam. —

T A R T A L O M.

Bevezetés.

I. szakasz. Szederfatenyésztés.	20.
A szederfák nemei.	
Minő földet kíván a szederfa?	21.
A szederfatenyésztés módjai.	—
Magrul nevelés.	—
Sarjztatás.	26.
Tüzdelés vagy rügyezettetés.	27.
Eleven gyepük.	—
A szederfák gondviselése.	30.
II. szakasz. A selyemhernyók tenyésztése.	39.
Selyemhernyó-tojások megszerzése.	41.
A selyemhernyótojások keletése.	42.
A selyemhernyók természetes változásai.	—
A selyemhernyók tápláltatásának módja.	43.
A selyemhernyók gondviselése.	45.
További kezelés.	48.
A selyemgubókkali bánás.	49.

T A L E J E K

Hozzáadás.

30.	I. részhez. Szederlalatnyészítés.
	A szederlalatnyéknemelés.
31.	Mint készíthet kiváló szederlalatnyéknemelés.
—	A szederlalatnyészítés módjai.
—	Általános leírás.
32.	Szederlalatnyéknemelés.
37.	Tűszedél vagy tűszedélkészítés.
—	Kövön gyöngyök készítése.
38.	A szederlalatnyéknemelés.
39.	H. részhez. A szederlalatnyéknemelés.
41.	Szederlalatnyéknemelés módjai.
42.	A szederlalatnyéknemelés készítése.
—	A szederlalatnyéknemelés készítése.
43.	A szederlalatnyéknemelés készítése.
44.	A szederlalatnyéknemelés készítése.
45.	Tűszedél készítése.
46.	A szederlalatnyéknemelés készítése.

II. Toldalék.

Rovatok.	M e g h a t á r o z á s o k.	Méretek.			Dara- bok.	Árak ezüstpénzben.			
		0 ^o	0'	0''		frt.	kr.	frt.	kr.
	Átvitel	—	—	—	—	—	—	46	24
4	Szerkovácsmunkák, u. m. emelő-eszköz, a' három henger vasazata, négy garatzávár	—	—	—	—	—	—	120	0
5	Bádogsmunkák, u. m. 14 ^o fődélap, ajtóboríték, máz; munka és anyag együtt	—	—	—	—	—	—	180	48
6	Sodronymű, 30'' szél., 20'' mag., 11 ablak, továbbá 184 szelelőlyuk előtt; munkáért anyaggal együtt	—	—	—	—	—	—	30	0
7	Kötélgyártómunka, u. m. 18 ^o 5/4''-nyi kötél	—	—	—	—	—	—	8	0
8	Üvegesmunka, 30'' szél., 20'' mag., 5 ablak beüvegezése	—	—	—	—	—	—	8	0
9	Kovácsmunkák, u. m. reteszrudak, kapocsvasak, nyilak; mihez 8 ¹ / ₂ mázsa vas kivántatott; munka és anyag együtt	—	—	—	—	8	36	73	6
10	Lécszegek felhasználtak 9500	—	—	—	—	1	48	17	6
	Zsindelyszegek „ 4500	—	—	—	—	0	24	1	48
	Zárszegek „ 455	—	—	—	—	—	2	15	9 ¹ / ₂
11	Építésvezérleti díj	—	—	—	—	—	—	60	—
	Öszege a' kiegészítése kellékekre tett költségeknek							560	21 ¹ / ₂
	Ismétlése a' költségöszegeknek.								
1	Öszege a' köművesmunka-költségeknek	—	—	—	—	—	—	704	51 ⁷ / ₁₂
2	Öszege az ácsmű-költségeknek	—	—	—	—	—	—	636	31 ¹³ / ₃₀
3	Öszege a' kiegészítési kellékekre tett költségeknek	—	—	—	—	—	—	560	21 ¹ / ₂
4	Főöszege a' magtoronyra tett költségeknek	—	—	—	—	—	—	1901	54

Év	Oldal	Évforduló	Évforduló	Évforduló	Évforduló	Évforduló	Évforduló
1891	100	100	100	100	100	100	100
1892	100	100	100	100	100	100	100
1893	100	100	100	100	100	100	100
1894	100	100	100	100	100	100	100
1895	100	100	100	100	100	100	100
1896	100	100	100	100	100	100	100
1897	100	100	100	100	100	100	100
1898	100	100	100	100	100	100	100
1899	100	100	100	100	100	100	100
1900	100	100	100	100	100	100	100

Ültetési kézikönyv

(Képezési és tanítási segédanyag)

1910

Az ültetés a mezőgazdaság egyik legfontosabb műve. A jó ültetés a bőséges termés elengedhetetlen feltétele. A kézikönyv a legújabb tudományos eredményeket tartalmazza, és a gyakorlati munkát is részletesen leírja. A szerző a mezőgazdasági szakemberek és a tanítók számára ajánlja. A könyv a Magyar Mezőgazdasági Múzeum és Könyvtár gyűjteményében található.

Geibel Károly

pesti könyvárusnál (hajóutczában)

kapható :

Dajka könyv. Irta Kunoss Endre. Második kiadás 1843. — — 12 kr. p.p.

A Magyarok története. Európába költözésöktől mostanig. A tanuló ifjúság számára írta **Horváth Mihály.** Második kiadás. 1843. Ára 30 kr. p.p.

Legujabb Pesti titoknok. Az élet minden körülményéhez egyedül magyar nyelven; magában foglalja az élet különbözőféle viszonyaihoz alkalmazandó levelek készítés módjának példány mentáit, elméleti és gyakorlati szabályokkal; valamint különböző címek, feliratok, nyugtatványok, végrendelet, szerződmények s folyamódásokat, a váltójog rövid vázlatával együtt. Kézi levelezőink számára gyűjtötte **Palánky Károly.** Ára — — — — — 10 kr. p.p.